

VERKTYG: SKOTTLANDSMODELLEN

Socionommen

KVALIFICERAT SOCIALT ARBETE OCH PSYKOTERAPI

#2
2023

PSYKOTERAPITEMA

Ärvt trauma
– hur påverkas
barnen?

TENDENS

**Ryktena om
socialtjänsten
flödar. Hur ska
de stoppas?**

"I varje personalgrupp
finns två grupper: en
som vill stödja och en
som vill bestämma."

FÖLJSAM PROVOKATÖR

Bo Hejlskov Elvén, psykologen bakom
det lågaffektiva bemötandet, värnar
om samhällets "oduktiga".

FREDRIKSDAL

Ett utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn i åldrarna 0-13 år
och blivande föräldrar

Tel. 0380 - 261 10
www.utredningshem.se

ANNONS

Skyddade boenden Stödboenden

**Säkra och trygga lösningar
med individen i centrum!**

070-108 15 15

info@hemstadenab.se

Hemstaden

hemstadenab.se

”Tillit kommer inte på kommando”

Rykten om att socialtjänsten kidnappar barn har funnits länge. De har kommit och gått, spridits en period för att sedan ebba ut. Men de rykten som tog fart för ett drygt år sedan var på en helt ny nivå. Genomslaget blev enormt, även internationellt, och hittills har varken myndigheters eller enskilda individers försök att motverka desinformationerna haft någon större framgång. Så hur ska kampanjerna kunna stoppas? Det kan du läsa mer om på sidan 16.

ATT DET SPRIDS rena lögnen är förstas något som måste bemötas med kraft och saklighet, och med kunskap om hur man når aktuella målgrupper. Men det är också viktigt att prata om att det blir fel ibland. Arbetsbelastningen är hög, liksom personalomsättningen. Ibland finns brister i såväl kunskap, som metoder och stöd för de socialsekreterare som är satta att göra ett av de svåraste jobben – att utreda barn och unga, och ibland fatta beslut om LVU. Ska vi i Sverige ha en socialtjänst som medborgarna känner tillit till, som kan arbeta förebyggande och hjälpa till att vända utvecklingen kring gängkriminalitet och psykisk ohälsa så måste socialtjänsten få rätt förutsättningar att göra sitt jobb. Det är ytterst en fråga om ledarskap och politisk

vilja. Om tydliga förväntningar och en ambitionsnivå som matchas av resurser, stöd och vägledning för dem som ska göra jobbet.

I SNS-RAPPORTEN Tillförlitlig styrning av välfärden som presenterades nyligen har sex forskare tittat på vilken styrprincip som bör gälla i välfärden. De konstaterar att när idéerna om den tillitsbaserade styrningen började ersätta det utskälda New public management kände många ett hopp om förbättring. Men effekten tycks ha uteblivit. En av rapportens slutsatser är att tillitsbristen bland medarbetare gentemot organisationsledningarna är ett betydligt större problem för välfärden än medborgarnas brist på tillit till välfärdens verksamheter. De ifrågasätter också om tillit är en lämplig, eller ens möjlig, styrprincip. Som Lotta Dellve, en av forskarna bakom rapporten, uttryckte det: ”Tillit behöver skapas, utvecklas och förtjänas – inte paketeras, säljas och beordras.”

Annika Sjöberg
Chefredaktör

Socionomen

Socionomen är den ledande oberoende tidskriften för kvalificerat socialt arbete och psykoterapi. Den är prenumererad och utkommer med åtta nummer per år. Ägare är Akademikerförbundet SSR. Tidskriften Socionomen, A4, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm
Besök: Bondegatan 21

Socionomen ansvarar ej för inskickat material som inte är beställt.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Annika Sjöberg
0706-58 88 95
annika@socionomen.se

**DIGITAL REDAKTÖR
& REPORTER**

Tommy Johansson
0702-17 74 54
tommy@socionomen.se

ART DIRECTOR

Louise Bååth
louise@a4.se

SKRIBENTER

Tommy Johansson
Stefan Karlsson
Sara Nkwe Assarsson
Fredrik Rubin
Tim Andersson
Annika Sjöberg
Annette Wallqvist
Fredrik Söderlund

REDAKTIONSRÅD

Socionomen har två redaktionsråd, ett bestående av forskare och ett med yrkesverksamma socionomer. Mer information finns på socionomen.se.

FOTO OMSLAG

Emma Larsson

PRODUKTION

A4 Text & Form

SOCIONOMEN.SE

Nyheter och fördjupning om
socialt arbete och psykoterapi

PRENUMERATION

Akademikerförbundet SSR
08-617 44 00, knappval 5
prenumeration@akademssr.se
Prisuppgifter och info finns på
socionomen.se/prenumerera/

ANNONSBOKNING

AdSales Group AB
Ehsan Dadiar
ehsan@adsales.se
072 - 322 54 14
Utgivningsplan på
socionomen.se/annonsera/

TRYCKERI

Norra Skåne Offset,
ISO 14001- och
ISO 9001-certifikat.
Socionomen finns även som
taltidning. Kontakta redaktionen
för information.

Akademikerförbundet SSR

07 I KORTHET

Aktuellt: Personer i strukturell hemlöshet får allt svårare att hitta bostad.

14 HOTEN MOT SOC

Tendens: LVU-kampanjen mot svensk socialtjänst fortsätter. Hur ska den kunna stoppas?

20 TRAUMA SOM GÅR I ARV

Psykoterapitema: Mönster som går igen och trauman som sätter spår. Så kan spiralerna brytas.

34 SKOTTLANDSMODELLEN

Verktyg: Så jobbar Ystad för att stärka barns rätt – med hjälp från Skottland.

Bo Hejlskov Elvéns lojalitet ligger varken hos lärare, politiker eller socio-
nomer.

På nya Mötesplats Mariatorget håller Jonna Arb samtalsgrupper.

FOTO: SAMUEL UNÉUS

40 BO HEJLSKOV ELVÉN

Mötet: Om följsamhet, duktiga människor och behovet av mer pedagogik bland socionomer.

48 BERÄTTELSE OM LIVET

Bildreportaget: På nyöppnade Mötesplats Mariatorget i Stockholm håller Stadsmissionen livsberättargrupper.

55 NÄTBEHANDLING VID ALKOHOLPROBLEM

Forskning: Nätbaserad behandling kan fungera lika bra som behandling på mottagning.

ALLTID I SOCIONOMEN

EXPERTFRÅGAN 12 C-UPPSATSTÄVLINGEN 38
DEBATT 60 SETT, LÄST, HÖRT 62 KRÖNIKA 65

FAM-huset

HVB-HEM FÖR FAMILJER

Med barnet i fokus

Vi utför kvalitativa utredningar utifrån BBIC, evidensbaserade behandlingar och akutplaceringar. Vårt arbete grundar sig på Signs of Safetys lösningsfokuserade förhållningssätt där barnets trygghet och säkerhet är vägledande. Vi välkomnar föräldrar med barn upp till 13 år, samt familjer som väntar barn.

Vi har avtal med kommuner som ingår i SKL-avtalet, Region Skåne, Örebro kommun och Göteborgs region.

Välkommen att kontakta oss på 033-21 01 62, vi har öppet dygnet runt!

Du kan också kontakta: Jonas Farsén, Föreståndare, 073-920 6831, jonas.farsen@fralsningsarmen.se
Deni Molin, verksamhetschef, 073-920 48 32, deni.molin@fralsningsarmen.se

FAM-huset, Hagvägen 11, Fristad • www.fralsningsarmen.se/fam-huset

VAD BETYDER KOMPETENSUTVECKLING FÖR DIG?

I korthet

TEXT: TOMMY JOHANSSON

FOTO: STADSMISSIONEN

Stadsmissionen kräver åtgärder från regeringen

HEMLÖSHET. Rapporten "Hemlös 2023", som nyligen presenterades av Sveriges Stadsmissioner, visar att det blir allt svårare för personer i strukturell hemlöshet att få hjälp till bostad av kommunerna. Rapporten pekar på en rad svårigheter som gruppen möter, bland annat att få kommuner kartlägger hemlösheten och att hjälpinsatser skiljer

sig åt i stort beroende på vilken kommun man tillhör. Sveriges Stadsmissioner ställer nu flera krav på regeringen. Man vill bland annat att Socialstyrelsen får i uppdrag att införa ett vräkningsförebyggande arbete i alla kommuner. Man vill också sänka och reglera vilka krav som hyresvärdar får ställa på hyresgäster för att teckna kontrakt.

Hänige inför första linjens socialtjänst

ORGANISATION. Förändringen är ett första steg i ett långsiktigt utvecklingsarbete och berör bland annat våld i nära relation, uppsökande verksamhet och stöd i föräldraskapet. Målet är att tydliggöra vart invånarna ska vända sig, och att bli mer tillgängliga och digitala.

– Vi behöver kunna fånga upp och stötta människor innan problem har hunnit växa sig så stora att det krävs mer omfattande insatser, säger Maria Porshage avdelningschef på Invid och familjeomsorgen.

1 000

Så många inspektioner har Arbetsmiljöverket gjort 2018-2022 på arbetsplatser där personalen är särskilt utsatt för hot och våld, som vid HVB- och LSS-boenden. Resultatet: **8 av 10 arbetsgivare** gör inte tillräckligt i sitt förebyggande arbete.

S FLER NYHETER
FÖLJ FLÖDET PÅ
SOCIONOMEN.SE

KALENDARIUM

22/3

Anknytningsteori vid utredning av barn

Seminarium. Det första i en serie seminarier vid Ericastiftelsen. Tommie Forslund går igenom den senaste forskningen. På plats i Stockholm eller digitalt.
Ericastiftelsen.se

24/4

Mot kommersiell sexuell exploatering av barn

Konferens. Ta del av kunskaperna, goda exempel och få inspiration i det förebyggande arbetet och stödet till utsatta barn. Delta på plats i Stockholm.

Okse.se

24-25/4

Kuratorsdagarna

Konferens. Programmet i år tar bland annat upp frågor som krisstöd vid svåra händelser och vad som skapar mening i livets slutskede. På plats i Stockholm eller digitalt.

Kurator.se

Nu är C-uppsatstävlingen i gång! Intervjuer på s. 38.

Antal bortförda i hederskontext ökar

HEDERSKULTUR. Ny statistik från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld signalerar att antalet personer som riskerar att föras bort eller som har förts bort i en hederskontext kan ha ökat rejält. Siffrorna utgår från den nationella stödtelefonen som noterat en markant ökning under 2022.

Stödtelefonen tar främst emot samtal från yrkesverksamma inom

socialtjänst och skola, som behöver råd om barn och vuxna som riskerar att utsättas, eller redan utsätts för, hedersrelaterat våld och förtryck. Samtalen under 2022 omfattade totalt 210 personer vilket är den högsta noteringen sedan stödtelefonen infördes 2014. Det är att jämföra med 2021 års siffror om 143 personer, och tidigare högsta notering, 169 personer år 2020.

” Bjud in och lyssna på unga, och ta dem på allvar. Det är inte samma sak att vara ung i dag som det var för 30 år sedan, eller ens 10 år sedan. Vi måste sluta vuxengissa.”

Sara Damber, före detta särskild utredare, i en debattartikel i DN Debatt om vikten av fritidsgårdarnas betydelse i det brottsförebyggande arbetet.

Universitet startar ny distansutbildning

UTBILDNING. Fler yrkesverksamma socionomer ska ges chansen att vidareutbilda sig. Det är tanken när Luleå tekniska universitet nu startar distanskursen evidensbaserad psykoterapi. Kursen ges på halvfart, fördelat över tre terminer, och ger 45 högskolepoäng på avancerad nivå.

– Att kursen ges på distans kan göra att många som inte bor precis vid ett universitet har möjlighet att kombinera den med sitt jobb och sin vardag, säger Malin Anclair, universitetslektor i psykologi.

Genom kursen får man en grundläggande kompetens i att bedriva psykoterapi under handledning, förutsatt att man kompletterat med egen utbildningspsykoterapi och utbildningshandledning.

Podd från SOS Barnbyrå belyser bortglömd grupp

PODD. Under hösten 2022 presenterade SOS Barnbyrå en granskning om hur Sveriges kommuner brister i sitt stöd till unga som lämnar samhällsvård. Som en fortsättning på det arbetet har organisationen nu skapat en podddokumentär, ”På egna ben”, där fem unga i varsitt avsnitt berättar om sina upplevelser.

– Vi hoppas att ungdomarnas egna tankar och idéer om vilket stöd de behöver ska inspirera kommuner och ansvariga politiker att prioritera unga som lämnar samhällsvård högre i framtiden, och ge dem ett bättre stöd jämfört med i dag, säger Hanna-Liisa Juntti, verksamhetschef för SOS Barnbyrås ungdomsprogram.

Gruppen bedöms av SOS Barnbyrå vara en både bortglömd och bortprioriterad grupp av politiker i dagsläget.

”Jag hade själv behövt sådana här böcker”

I höstas kom bilderboken ”Klaras kalasbra”. Det är Eva Edbergs fjärde barnbok om familjehemsplacerade Klara, inspirerade av författarens egen uppväxt.

– Jag hade själv behövt sådana här böcker att kunna spegla mig i, för att se att familjehem också är normalt, säger hon.

Eva Edberg placerades som fyraåring i familjehem. Där skulle hon stanna över natten, sades det från början. Hon blev kvar tills hon fyllde sexton år.

– Det var tufft att leva med osäkerheten, att aldrig veta hur länge jag skulle stanna, säger hon.

När Eva Edberg skulle skriva sin första bok om Klara, kapitelboken ”Det ordnar sig, det ordnar sig”, hade hon egna barn i skolåldern, bodde i Stockholm och var etablerad som tidningsformgivare och illustratör. Hon hade ingen erfarenhet av att skriva skönlitterärt men kände att hon hade en historia som måste berättas – så ärligt som möjligt så att andra skulle kunna känna igen sig. Det var tufft.

– Jag kände så mycket skam. Tänk om jag gör någon illa när jag skriver det här, säger hon.

Då, 2016, hade hennes biologiska pappa gått bort. Men hennes biologiska mamma, som hon bara träffat några gånger som vuxen, var i livet. Veckan innan lanseringen av ”Det ordnar sig, det ordnar sig” tog

hon mod till sig och skickade ett långt brev till sin mamma och berättade om boken. Mamma svarade utan att ha läst boken: ”Du ska vara stolt över dig själv. Vad bra att du gjort den här boken”.

– Vilken förebild min mamma var som förälder. Hon lät mig skriva min berättelse utan att kontrollera, säger Eva Edberg.

Hon tror att böckerna om Klara är viktiga eftersom de ger en röst åt familjehemsplacerade barn.

– Så att de kan känna igen sig, bli inkluderade och visa att de får ha ett vanligt liv som alla andra.

Stefan Karlsson

Om Eva Edberg

ÅLDER: 49 år.

BOR: I Stockholm.

FAMILJ: Man och tre tonårssöner.

ARBETE: Författare, illustratör, grafisk formgivare, bildpedagog och föreläsare. Hon har skrivit fyra böcker om familjehemsplacerade Klara: ”Det ordnar sig, det ordnar sig” (2016), Klara räddar pappa med korvmackan” (2018), ”Klara rädd för mamma med ryggsäcken” (2019) och ”Klaras kalasbra” (2022). Hon har även skrivit barnboken ”Adde Adhd – bästis med fienden” (2017).

Studenter väcker frågor om diskriminering av utsatt grupp

Personer med kommunikationssvårigheter får sällan frågor om de utsatts för våld. Det visar Irelis Martinez Valdes och Sofia Röhr i sitt examensarbete.

För att upptäcka om en person är utsatt för våld i nära relation använder man inom socialtjänsten så kallade FREDA-kortfrågor. Verktöget är tänkt att hjälpa handläggare att på ett tydligt och snabbt sätt kunna identifiera om en klient är utsatt för våld.

Socialstyrelsens rekommendation är att frågorna av säkerhetsskäl bör ställas i enrum med klienten och gärna efter att kontakten med handläggaren har etablerats.

För att vidmakthålla att frågorna ställs på ett säkert och tryggt sätt i kontakten med personer med funktionsvariation kan det också krävas att socialtjänsten använder AKK, alternativ och kompletterande

rande kommunikation.

Frågan är: I vilken utsträckning används AKK respektive FREDA-kortfrågor i möte med brukare som har behov av kommunikationsstöd? Det har Irelis Martinez Valdes och Sofia Röhr, studenter på socionomprogrammet i Stockholm, undersökt i sin C-uppsats.

– De som vi har ställt frågorna till är biståndshandläggare inom LSS och socialpsykiatri. De möter ofta personer som använder bildstöd, tecken eller andra former av AKK, säger Sofia Röhr.

Resultatet, som grundar sig på ett enkätmaterial, visade att 58 procent av de tillfrågade biståndshandläggarna aldrig

har ställt FREDA-kortfrågor till brukare med kommunikationssvårigheter. Knappt hälften, 48 procent, svarade att de använder AKK i möte med målgruppen, och bland dessa svarade de flesta att de använder AKK eller FREDA-kortfrågor enstaka gånger.

– Personer med funktionsnedsättning är en särskilt sårbar grupp. De kan inte alltid föra sin egen talan i möten med biståndshandläggare, utan behöver ha en anhörig eller god man med sig, säger Sofia Röhr.

– Vi diskuterade hur möjligt det är för en biståndshandläggare att ställa frågor om våld om det alltid sitter en annan

”Samtidigt går det inte att lägga skuld på den enskilde biståndshandläggaren, understryker de. Problemet är strukturellt”.

person med under samtalen. Personen som sitter med kan ju vara den som utövar våldet, fortsätter Irelis Martinez Valdes.

Samtidigt går det inte att lägga skuld på den enskilde biståndshandläggaren, understryker de. Problemet är strukturellt.

– Majoriteten, nära 60 procent, av de som svarat på enkäten visste inte att de kan få utbildning om AKK genom arbetsplatsen och 40 procent uppger att de inte har AKK-verktyg där de jobbar, säger Irelis Martinez Valdes.

I viss mån avspeglas detta även på utbildningsnivå. När Sofia Röhr och Irelis Martinez Valdes har diskuterat uppsatsarbetet med lärare och andra studenter upplever de att det är anmärkningsvärt få som känner till begreppet AKK.

– Vi får ofta förklara vad vi menar. Det pratas inget om AKK under utbildningen och har man inte jobbat med målgruppen tidigare så är begreppet inte självklart, säger Sofia Röhr.

– Men när man sedan förklarar vad AKK är så känner de flesta igen det. Men man känner inte till själva samlingsbegreppet, säger Irelis Martinez Valdes.

Vad har ni fått för reaktioner på ert uppsatsarbete?

– Vår handledare tog upp den med en person på Nationellt centrum för kvinnofrid, som då bad oss komma och presentera uppsatsen. Vi fick väldigt fin respons där, säger Sofia Röhr, och fortsätter:

– Det som jag tog med mig därifrån var att de kallade det här för diskriminering. Socialstyrelsen säger att man ska ställa frågor om våld för att det ska kunna upptäckas bland befolkningen. Men här blir en grupp utsluten.

◀ **Tommy Johansson**

↑ **”Hur kan vi veta om vi inte kan fråga?”**

Det är titeln på Irelis Martinez Valdes och Sofia Röhrs C-uppsats. Det är en kvantitativ studie om socialtjänstens användning av FREDA-kortfrågor och AKK inom LSS och socialpsykiatri. Resultaten bygger på en enkät med svar från 331 biståndshandläggare som träffar personer med kommunikationssvårigheter. Enkäten skickades ut våren 2022 och biståndshandläggarna som svarat är spridda över 140 kommuner i Sverige.

KOMMENTAR:

Nationellt centrum för kvinnofrid tar LSS-fråga vidare

Att FREDA-kortfrågor och AKK används i låg utsträckning i möte med personer med funktionsvariation är diskriminerande, menar Nationellt centrum för kvinnofrid.

Anna Häger

FOTO: NCK

TEXT: TOMMY JOHANSSON

Vad tänker du om resultatet som Irelis och Sofia har fått fram i sin uppsats?

– Jag tycker det är jättebra. De har satt fingret på en del i socialtjänsten som är lite bortglömd, nämligen de personer som inte kan kommunicera verbalt och som också är en sårbar grupp när det gäller våld i nära relation, säger Anna Häger, avdelningschef på NCK.

Vad behöver komma till för att åtgärda det här problemet?

– Jag tror framför allt att man behöver lyfta kommunikationsverktyget AKK mer och göra det känt. Man kanske till och med ska göra så att man tar in personer i samtalen som behärskar detta, som en översättare, så att det blir rätt uppfattat från båda håll. Att den som ska svara på FREDA-kortfrågor förstår frågorna och att den som sedan ska göra en bedömning får rätt information tillbaka. Så att man vet säkert om personen är i en situation som är farlig.

När studenterna presenterade sitt arbete för NCK så menade ni att den här gruppen blir diskriminerad. Hur allvarligt ser ni på detta?

– Det är allvarligt utifrån det perspektivet att den här gruppen inte får komma till tals på sina villkor. Deras behov av kommunikation har inte tillmötesgått på det sätt som de hade behövt.

Kommer ni på NCK följa upp den här frågan på något sätt?

– Ja, det kommer vi göra. Jag kommer att lyfta detta med utbildningsenheten hos oss. De ska få titta närmare på hur man ska tänka vidare och framåt kring det här. ◀

LÄS MER!
Längre intervju med Anna Häger på socionomen.se

EXPERTFRÅGAN

Vem ansvarar för försörjningen?

FRÅGA: En asylsökande som fått avslag på sin ansökan döms senare till fängelse och utvisning. Enligt Migrationsverket föreligger inte verkställighetshinder men personen är rädd och åker inte frivilligt. Gränspoliserna menar att personen inte kan utvisas

Anna-Johanna Viking
FOTO: PRIVAT

med tvång och fattar beslut om uppsikt. Hen har inget tillstånd att vistas i Sverige och får således inte heller jobba. Vem ansvarar för personens försörjning?

SVAR: För en person, vars beslut om avslag på

asylansökan har fått laga kraft och där tidsfristen för frivillig avresa har löpt ut, har rätten till bistånd enligt LMA (lagen om mottagande av asylsökande) upphört. Det betyder att han eller hon inte kan få ekonomiskt bistånd från Migrationsverket och att försörjningsansvaret ligger på personen själv. Detta påverkas inte av att personen senare döms till fängelse och utvisning.

Att personen inte säger sig kunna resa tillbaka till sitt hemland frivilligt påverkar inte heller rätten till bistånd. Han eller hon har redan fått sina skyddsskäl prövade, troligtvis av både Migrationsverket och domstolar, och det har konstaterats att personen saknar skäl att få stanna i Sverige.

Personen vistas idag illegalt i Sverige och meningen är att hen ska åka tillbaka till sitt hemland och där söka försörjning.

I vissa fall beviljar kommunen nödbistånd enligt socialtjänstlagen om en person helt saknar egna möjligheter att tillgodose grundläggande behov, exempelvis mat för dagen. Kommunen är dock inte skyldig att göra detta, och det är inget Migrationsverket uppmanar eller hänvisar till."

”Att personen inte säger sig kunna resa tillbaka till sitt hemland frivilligt påverkar inte heller rätten till bistånd.”

Anna-Johanna Viking, processledare inom asyl på Migrationsverket.

→ HAR DU EN FRÅGA OM SOCIALT ARBETE?

Hör av dig till redaktionen@socionomen.se så förmedlar vi frågan till en expert.

Bostad med särskild service för människor
med psykisk ohälsa enligt SoL

12 lägenheter med eget boende

Män och kvinnor över 18 år

Psykiska funktionsnedsättningar

Individanpassat med individuella scheman

KBT och MI

Tillgång till personal dygnet runt

Sjuksköterska

www.hinriksgarden.se
britt-marie@siljansnyckeln.se

Killar mellan 12 år och 20 år

Neuropsykiatriska funktionshinder

Socialt dysfunktionell situation

Utredning och behandling

Litet HVB i Orsa

KBT, MI, ART och lågaffektivt bemötande

Personalgruppen består av beteendevetare, socionom,
sjuksköterska och behandlingspedagoger. Tillgång till
psykiatriker, psykolog och arbetsterapeut.

Personal dygnet runt

www.orionorsa.com
daniel.bertilsson@orionorsa.se

Nyckeln är ett hemtrevligt behandlingshem i Mora
med åtta platser. Vi hjälper tjejer i åldern 16 – 24 år
med psykisk ohälsa.

Vi använder Kognitiv beteendeterapi (KBT) och
Dialektisk beteendeterapi (DBT) som metod och
erbjuder både behandling och utredning.
Behandlingen utgår från ett strukturerat vecko-
schema och utformas utifrån den enskildas behov.
Vi erbjuder bland annat aktivitetsgrupp, friskvård,
färdighetsträning, relationsgrupp och särskilda
helgaktiviteter.

I verksamheten arbetar socionomer, beteendevetare,
arbetsterapeut, psykologer, alkohol- och drogtera-
peut, utbildade behandlingsassistenter med lång
erfarenhet samt specialistläkare i psykiatri. Vi har
vaken nattpersonal.

Vi återkopplar med månadsrapport utifrån BBIC
och utvärderar behandlingen med ett flertal skatt-
ningsskalor, samt vid uppföljning av genomförande-
planen. Vi har möjlighet att ta emot placeringar med
kort varsel och kan vara behjälpliga med transport.
Välkomna att höra av er för mer information!

www.behandlingshemmetnyckeln.se
johan.krumlinde@siljansnyckeln.se

Förstärkt konsulentstöd familjehemsvård

Brizad erbjuder förstärkt konsulentstöd familjehemsvård

Vi har familjehemsvård i olika nivåer där det ges möjlighet för individen att rehabiliteras och utvecklas i en familj med engagemang och ett informellt nätverk.

En och samma familjehemskonsulent är kopplad till ärendet, med tillgänglighet **24 timmar per dygn**. Familjehemmets omsorg kompletteras med vårdinsatser som vi anpassar individuellt efter uppdragets karaktär, behov och socialtjänstens önskemål. I vår verksamhet finns också en anställd psykolog och kontrakterad psykiater.

Förfrågningar och information:

CHRISTINA KRÅKES

Placeringskonsulent

070-837 19 01

christina.krakes@brizad.se

KRISTINA SUND

Placeringskonsulent

070-837 69 37

kristina.sund@brizad.se

En placering i ett förstärkt konsulentstött familjehem kan ses som ett **fullgott alternativ till institutionsvård.**

Våra familjehem är familjer som kan erbjuda en **trygg och förutsägbar vardag.** Den viktigaste uppgiften är att tålmodigt bygga upp en ömsesidig, pålitlig och varaktig relation samt en känslomässig bindning oavsett livssituation, problematik eller diagnos.

Verksamhetschefer:

SUSANNA AXELSTÉN

V. Verksamhetschef

070-537 85 77

susanna.axelsten@brizad.se

LENA MARIA GRANDIN

Verksamhetschef

070-837 21 78

lenamaria.grandin@brizad.se

Brizad

BEHANDLINGSKONSULT

Brizad Behandlingskonsult AB

Box 1087

824 12 Hudiksvall

0650-59 53 30

info@brizad.se • brizad.se

RYKTENA OM SOCIALTJÄNSTEN TAR NY FART

Det senaste året har en hetsig stämning mot den svenska socialtjänsten piskats upp på sociala medier. Trots försök att bemöta desinformation syns inga tecken på att den är på väg att avta. Hur ska de envisa ryktena kunna stoppas?

TEXT SARA NKWE ASSARSSON ILLUSTRATION GETTY IMAGES

För nästan två år sedan var Kotada Yonus i Malmö en av de första som uppmärksammade ryktena som florerade på nätet: att svenska myndigheter kidnappar utländska barn. Han driver den arabiskspråkiga nyhetskanalen Akatarr som når omkring en halv miljon människor i Sverige, och han är frustrerad över att så lite har gjorts för att faktiskt försvara socialtjänstens arbete.

– Ingen förstår att det handlar om att skydda barnet. Och det gäller inte bara om muslimska familjer utan även om välbärgade, svenska familjer. Varför lanseras inte en enorm medie-kampanj som visar barn som har ett bra liv här i Sverige? Det finns massor av invandrarfamiljer som vill berätta den sidan, säger han.

Kotada Yonus ser det som en självklarhet att myndigheter ska finnas på de stora sociala medier-plattformarna.

– Den här kampen förs inte på marken utan på internet. Det räcker inte med någon enstaka artikel, översatt material eller att enskilda individer tar fighten. Det krävs en genuin insats av någon som både förstår budskapet och vet hur man når ut till målgruppen, säger han.

Sedat Arif
FOTO: PRIVAT

Ola Svenonius
FOTO: PRIVAT

ETT STENKAST från Aktarrs studio har kommunalrådet Sedat Arif (S) sitt tjänsterum på Stadshuset i Malmö. Efter att ha bemött desinformation i ett klipp på sitt eget Tiktok-konto drabbades han, liksom många andra som försökt samma sak, själv av den hätska stämningen och valde till slut att stänga kommentarsfältet.

– Det blev ett obehagligt klimat. Jag ville helt enkelt inte att de som sprider osanningar skulle göra det kopplat till mitt inlägg, säger han.

Sedat Arif menar att Socialstyrelsen måste ta ett helhetsgrepp och ha en tydlig strategi för att förebygga hot och hat. Samtidigt tycker han att även lokala insatser behövs.

– Vi måste hjälpas åt, hela samhället. Den ideella sektorn är en viktig faktor, eftersom folk inte alltid har förtroende för myndigheter, säger han och fortsätter:

– När osanningar får fäste finns risk att folk inte söker hjälp. Det är viktigt att vi skapar broar och hjälper föräldrar att förstå att socialtjänsten finns för att stödja dem.

I BÖRJAN AV februari presenterade regeringen ett åtgärds paket. Bland annat fick Socialstyrelsen ett förstärkt uppdrag att motverka ryktes-spridning och desinformation om socialtjänsten. I uppdraget ingår att ha nära dialog med Svenska Institutet, Myndigheten för psykologiskt försvar

→ Detta har hänt

I december 2021 tog en kampanj på arabisktalande sociala medier-konton fart. Kärnbudskapet var påståenden om att svenska myndigheter "kidnapar" barn, framför allt från muslimska föräldrar. Syftet var att sprida misstro mot svenska myndigheter. I Facebook-grupper och på Youtube spreds många människors berättelser, som påstod att socialtjänsten och förvaltningsrätten tagit deras barn utan anledning.

Socialförvaltningar i flera kommuner har blivit angripna av konton kopplade till våldsbejakande organisationer som bland annat uttalat hot om terrordåd i kommentarsfälten.

Myndigheter har bedömt uppgifterna som spridits som mycket allvarliga. Myndigheten för psykologiskt försvar bedömde kampanjen taktikanpassad och konstaterade att information använts som ett maktmedel för att vilseleda.

Ing-Marie Larsson
FOTO: PRIVAT

Nina Rokan Brandelius
FOTO: PRIVAT

stoppa den. Det är även en yttrandefrihetsfråga. Däremot har den aktör som är närmast problemet, i det här fallet socialtjänsten, ett ansvar att bemöta desinformationen. Det som är knepigt är att informationen kan se helt olika ut när personer från olika nätverk sprider en nyhet utifrån deras vinklar.

– Så vitt jag förstår det har nätverk som inte tidigare varit ihopkopplade radikaliserats under den här kampanjen. För att bemöta mer radikal information och den här typen av manipulativt beteende på nätverksnivå behövs insatser på en helt annan nivå än vad enskilda socialsekreterare kan göra.

FÖR VISSA SOCIALKONTOR och även enskilda socialarbetare har desinformationen fått stora konsekvenser. I höstas spreds till exempel en video på Tiktok med en man som berättar att personer ska ha köpt vapen och sprängämnen för att begå ett attentat mot socialtjänsten i Göteborg. Ing-Marie Larsson, avdelningschef för socialförvaltningen Nordost i Göteborg, berättar att händelsen polisanmäldes, men ännu har ingen åtalats för brott. Hon menar att desinformationskampanjen och hoten har lett till en ännu tuffare arbetssituation.

– Det är redan ett svårt uppdrag att jobba med barnavård. Dessutom måste vi förklara bedömningen utifrån lagstiftningen när man gör ett ingripande i en familj. Mycket av vår tid går till att försvara svensk lagstiftning och det är inte alltid optimalt, säger hon.

Ing-Marie Larsson har arbetat inom socialtjänsten i mer än fyrtio år. Hon upplever att tilliten för det förebyggande arbetet är ofta stor, men vid stora ingripanden i människors liv är förståelsen mindre.

– Många har helt enkelt inte fakta om svensk lagstiftning, säger hon.

Hon får medhåll av Nina Rokan Brandelius (M) som är sitter i socialnämnden och kommunfullmäktige i Lidingö kommun.

– Ibland har familjerna själva inte förstått att de har begått våld. Många litar inte heller på processen, varken på utredningen, tolken eller tingsrätten. Det finns ingen tillit.

Hon menar att den största utmaningen är att många nekar till att de gjort något fel.

▶ och myndigheten för stöd till trossamfund.

Ola Svenonius, på Statens forskningsinstitut, FOI, menar att det kan vara effektivt att engagera personer som ingår i de nätverk som är måltavlor för desinformationskampanjen. Det blir ett sätt att skapa en motrörelse.

– Det kan vara religiösa eller civila företrädare som har hög trovärdighet. Det är inte alltid det bästa för myndigheter att gå ut med egen information eller agera i sociala medier, då det kan göra mer skada än nytta, säger han.

Känslomässiga och uppseendeväckande nyheter, som när ett barn tas från föräldrarna mot deras vilja, får ofta ett starkt genomslag och att stoppa felaktig information eller rena lögnen är inte helt lätt.

– Informationen styrs till stor del av sociala medier-jättar och det finns ingen möjlighet att

– Det blir en kulturkrock. En örfil kanske ingår i barnuppfostran i vissa länder men i Sverige är det ett brott, säger hon.

Nina Rokan Brandelius har själv blivit hotad för att hon tagit kampen mot dem som sprider desinformation och falska rykten.

– Det handlar dels om LVU-föräldrar som inte har träffat sina barn på väldigt många år, dels om män vars fruar anmält dem för övergrepp. Det är mycket arga och farliga människor som upplever att de har blivit utsatta för orättvisa, säger hon.

Själv tror hon att det bästa sättet att hindra rykten från att få fäste är att fånga upp de personer som är måltavlor för desinformationen.

– Många väljer att tro på vad de hör i en Tiktok-video i stället för att ta reda på fakta. Får vi in dem på kurser, utbildningar och praktikplatser kan de lära sig svensk lag, säger hon.

Att det finns grupper i samhället, både inom landet och utomlands, som vill skada Sverige

” Vi får minoritetsgrupper som litar allt mindre på myndigheter, vilket leder till ökad misstro på bred nivå. ”

är Nina Rokan Brandelius övertygad om. Men hatkampanjerna har även ett ekonomiskt syfte, menar hon. Vissa tjänar pengar på sina Youtube- och Tiktok-kanaler och andra hittar affärsmöjligheter kopplat till återvändare eller personer som väljer att fly Sverige.

– Det finns väldigt mycket pengar i det här och kan handla om allt från banklån till att fixa boende i Egypten. Vi som går ut och slår hål på budskapet förstör deras business.

BARN SOM KOMMER i kläm när socialtjänsten inte kan utreda ett fall drabbas naturligtvis hårt av den pågående desinformationskampanjen. Forskaren Ola Svenonius menar också att den på längre sikt även utgör ett hot mot demokratin och riskerar att öka polariseringen i samhället.

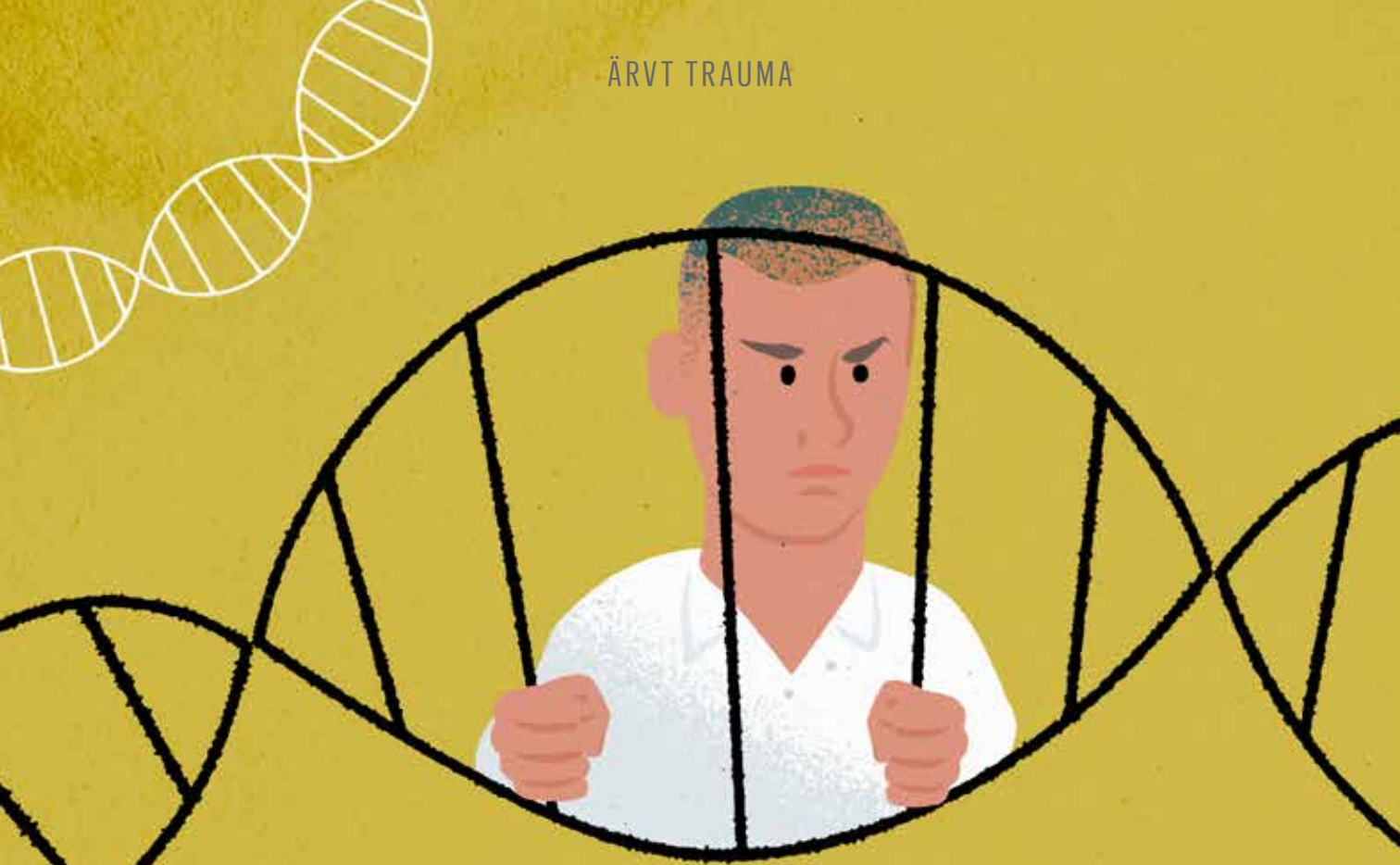
– Vi får minoritetsgrupper som litar allt mindre på myndigheter vilket leder till ökad misstro på bred nivå, säger han.

Han får medhåll av Kotada Yonus som menar att hatet mot socialtjänsten utnyttjas av högerextrema grupper med syfte att smutskasta den svenska migrationspolitiken.

– De har alla samma mål och det är att förstöra Sveriges varumärke. Tyvärr har de lyckats och det är väldigt tråkigt. Tidigare förknippades svenska produkter, tjänster och varor med förtroende, men där är vi inte längre. ◀

→ Regeringens förslag för att motverka LVU-kampanjen

Regeringen meddelade i början av februari att Socialstyrelsen får ett förstärkt uppdrag att motverka ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten. Myndigheten för psykologiskt försvar får i uppdrag att stärka förmågan att möta påverkanskampanjer. Vidare skärps straffet för våld eller hot mot tjänsteman samtidigt som förolämpning mot tjänsteman kriminaliseras. Ett förslag till ökat skydd för offentliganställdas personuppgifter kommer att tas fram och regeringen har fattat beslut om en lagrådsremiss för att möjliggöra att ordningsvakter används i fler fall, som exempelvis på socialkontor.

MÖNSTER SOM GÅR IGEN

Vi vet en hel del om vad ett svårt trauma gör med en människa. Men hur det påverkar kommande generationer är mindre känt. Studier visar på ökade risker för barnet, biologiska förändringar och på att det är mycket vi inte vet.

TEXT FREDRIK RUBIN ILLUSTRATION JENS MAGNUSSON

TEMAINNEHÅLL

ÄRVT TRAUMA

FRÅN FÖRÄLDER TILL BARN

Kan trauman gå i arv? Många studier tyder på det, men kunskapen är fortfarande bristfällig. **20**

"FLER BORDE FRÅGA"

Andrea Malesevic ser fördelarna med att arbeta med överförda trauman. **25**

NORSK MODELL

Heidi Fjeldheim möter mammor som vill bryta mönstren. **26**

OMBYTTA ROLLER

Som barn fick psykoterapeuten Judith Berman Zeligson trösta sin pappa.

30

PANELEN

Så jobbar vi med ärvda trauman. **32**

En lång rad forskningsstudier i flera olika discipliner visar på att barn påverkas av föräldrars trauma, och rent av ärver det. Om föräldern utsatts för ett svårt trauma löper en del barn högre risk att vårdas för psykisk sjukdom, andra föds med lägre vikt,

drabbas av PTSD eller depression.

Men att dra allt för rak linje mellan föräldrars traumatiska upplevelser och deras barns mående, är att göra det väl enkelt för sig. Det menar Anders Hjern, professor vid Karolinska Institutet och mångårig barnläkare som tidigare arbetat med tortyrskadade flyktingar och deras barn. Nyligen publicerade han en systematisk litteraturstudie om intergenerationella konsekvenser av trauma i projektet "Barn som anhöriga", vid Stockholms universitet och KI.

– Jag tror det är farligt att göra den typen av förenklingar. Vi får inte glömma bort de föräldrar vi pratar om och hur de påverkas av onyanserade föreställningar om intergenerationella effekter av trauma, säger han och fortsätter:

– Det är inte så att jag inte tror att traumarelaterad psykiatrisk sjuklighet påverkar föräldraskapet, det visar forskningen att det gör, precis som andra svårare former av psykisk sjukdom hos föräldrar. Men av forskningen om förintelseöverlevare som föräldrar kan vi lära oss att barn till föräldrar som har upplevt svåra trauman, utan att ha utvecklat psykisk sjukdom, inte har mer psykisk ohälsa än andra barn.

PÅ SENARE TID HAR epigenetiska studier uppmärksammats stort. Studier som kunnat visa på att den del av cellen som tolkar DNA förändrats, en biologisk effekt som sedan överförs till nästa generation.

– Jag ifrågasätter inte studierna i sig, men jag ifrågasätter vad de genetiska förändringarna som man kunnat påvisa egentligen betyder i praktiken. Bara för att det finns en sådan mekanism betyder inte det att den är betydelsefull, det gäller hela epigenetiken överhuvudtaget. Förändringen finns, men det behöver inte betyda att den är

Anders Hjern
FOTO: PRIVAT

Nina Santavirta
FOTO: LEIF ANDERSSON

” I registerundersökningen avslöjades att evakueringen av finska krigsbarn haft en intergenerationell effekt. ”

särskilt betydelsefull för den andra generationen. Det är bara en faktor av väldigt många hos en människa. Här behövs mycket mer forskning innan vi kan säga att vi vet vad dessa epigenetiska förändringar har för konsekvenser, säger Anders Hjern.

Förhastade slutsatser kan leda till onödigt lidande menar han, föräldrar kan bygga upp skuld känslor kring vad deras trauma orsakat deras barn.

– Inte minst om det handlar om tortyoffer. Det innebär ett hårt slag att höra att tortyren gjort att de inte kan bli tillräckligt bra föräldrar, det finns goda anledningar att se till att ha tillräckligt på fötterna innan den slutsatsen dras. Flertalet föräldrar är good enough, även de som överlevt ett trauma.

EN UPPMÄRKSAMMAD STUDIE som kunnat påvisa en statistiskt signifikant risk för traumaöverföring genomfördes av bland andra Nina Santavirta, nyligen pensionerad universitetslektor och docent vid Helsingfors universitet. Mellan 2005 och 2017 ledde hon ett stort forskningsprojekt som handlade om de finska barn som ensamma evakuerades till Sverige under andra världskriget, och deras framtida barn.

– Det var svårt att vetenskapligt slå fast effekterna av evakueringen genom våra enkäter och intervjuer, vi kunde inte utesluta att det fanns annat i deras barndom som påverkade. Det var först i vår registerundersökning som det avslöjades att evakueringen haft en intergenerationell effekt.

Registerundersökningen baserades på sjukhusdata över inlagda med psykiatrisk diagnos.

– Vi kunde se att i andra generationen fanns det en statistiskt signifikant risk att insjukna i klinisk depression som kräver sjukhusvård om du var dotter till en krigsevakuerad flicka. Detta i jämförelse med icke-evakuerade syskon. Men om pappan varit ett krigsbarn såg vi inte den risken. Den var ett jätteintressant fynd, även om urvalet av barn inte var allt för stort.

Vad drog ni för slutsats av könsaspekten?

– Vi har funderat på det, det kan ha att göra med att mammorna vid den tiden identifierade sig mer med döttrarna vilket kan ha gjort dem mer sårbara för traumaöverföring. Anknäringsteorin skulle då göra gällande att det här lilla hjälplösa fickebarnet väckt krigsbarnstraumat hos mammorna, vilket gett ett omhändertagandesystem som inte fungerat optimalt.

NINA SANTAVIRTA tillåter sig att spekulera kring varför trauma vandrar vidare utifrån befintlig forskning. En forskning som är relativt ny och som hon menar är i behov av mer kartläggning av mekanismerna.

– I den forskning som finns tänker man att överföringen sker genom anknätningsmönster och omhändertagandefunktioner som brister. Det kan vara en förälder som är frånvarande eller att det finns saker som barnet vet är hemskt, men som det inte talas om. Något som kan ge ångest, bli skrämmande och kan leda till en oförmåga att reglera känslor, säger Nina och fortsätter:

– Förälderns oförmågor smittar så att säga eftersom barnet inte har tillräckliga verktyg att bemöta förälderns ångest. Barnen får inte samma resiliens och motståndskraft att hantera trauma i livet.

TRAUMATISERADE POJKARS kommande barn är inte heller skonade, det bekräftade två studier vid Stockholms universitet. Resultaten visade att barnens födelsevikt påverkades om pappan upplevt ett trauma som barn.

– Vi har tittat på stora befolkningsdata med en kvarts miljon familjer där pojkar förlorat en förälder som barn och hur det påverkade nästa generations födelseutfall. Hypotesen var att barnen hade en högre risk att födas lättare, eller för

- ▶ tidigt om pappan utsatts för trauma i en specifik ålder.

Att flickor valdes bort i studien berodde på att man då kunde eliminera risken för eventuella mekanismer som kunde komma av att barnet växte inne i mammas mage.

– Vi kunde se att traumat att förlora en förälder som barn påverkade. Bland pojkarna som förlorat en förälder i åldern 8–12 år kunde vi se att deras framtida barn var något lättare i vikt och med en något större risk att födas för tidigt. Det bekräftade teorin om att pojkar är extra känsliga i den här åldern för den här typen av epigenetiska effekter.

DET MEST DEFINITIVA sättet att inte föra ett trauma vidare är att som drabbad välja att inte bli förälder. Det är ett beslut som inte är ovanligt bland svårt traumatiserade. Det kunde psykologen och psykoanalytikern Suzanne Kaplan konstatera i sin doktorsavhandling, *Children in genocide – extreme traumatization and affect regulation*. I avhandlingen intervjuades barn som överlevt förintelsen för att få svar på hur de som vuxna handskats med påtvingade minnesbilder och känslor. Det visade sig i intervjuerna att barnens framtida föräldraskap och barnafödande var centralt. En del upplevde att blotta tanken på biologiska barn väckte sådant obehag att de avstod.

– Det gjorde mig allt mer intresserad för barn till överlevande från förintelsen och hur föräldrarnas trauma påverkat dem, och under femton år mötte jag som psykolog barn till överlevande som patienter.

SUZANNES EXEMPEL på hur barn till överlevande påverkats av sina föräldrars trauma är komplexa, och i vissa fall motsägelsefulla. Vad som är sant och relevant för en person är inte nödvändigtvis det för en annan. Mycket går emellertid att koka ner till det som förenklat kan kallas ”tilltrasslad kommunikation mellan förälder och barn”.

– Det kan handla om en mamma som i en amningssituation plötsligt blir frånvarande, kanske reagerar på triggers i hemmet. En trigger kan vara ett fönster som gnisslar på samma sätt som det gjorde i lägret. Föräldrarnas reaktion uppfattas av det känsliga barnet, som internaliserar moderns psykiska tillstånd i stället för att hitta sig själv i moderns spegling. Trauma kan på detta dolda sätt föras från en generation till nästa.

SAMTIDIGT SOM det finns överlevande som valt att inte bli föräldrar, så har många valt motsatsen.

– En del skaffade väldigt många barn och gav namn efter döda anhöriga. Barnen ska på något

Suzanne Kaplan
FOTO: PRIVAT

sätt reparera förlusten. För andra förväntas barnen förse familjen med den stolthet som familjen förlorat. De ska vara framgångsrika i yrket och bra på alla tänkbara sätt. Det gör att barnen inte upplever att de lever sina egna liv utan föräldrarnas, vilket kan leda till depression och skuld känslor.

Suzanne har också mött patienter som av det ärvda traumat fått påträngande fantasier. Vissa efter att under uppväxten fått traumatiska berättelser upprepat återberättade, medan fantasierna för andra har uppkommit av föräldrarnas kompakta tystnad om vad som skett.

– En av mina patienter berättade att när hon sitter på tunnelbanan så kunde hon plötsligt känna en osäkerhet kring om hon i själva verket var sin mamma på väg till koncentrationslägret. Berättelserna från hemmet var så sammansmälta med henne själv.

Samtidigt menar Suzanne att det, som så ofta, är viktigt att inte bedöma alla lika.

– Å ena sidan är det inte så att alla barn till överlevande blir deprimerade, men bland de som söker psykoterapi handlar det ofta om depression och skuld känslor för att man inte kunnat reparera det liv föräldrarna förlorat. ◀

EXPERTEN

”Kunskapen har varit bristfällig”

Generationstrauma är inget hett ämne, enligt psykologen och psykoterapeuten Andrea Malesevic. Men fler borde inkludera tidigare generationers upplevelser i terapi, menar hon. TEXT FREDRIK RUBIN

UNDER FLERA ÅR arbetade Andrea Malesevic i ett särskilt team för krigs- och tortyrskadade barn på BUP. I dag är hon verksam på en öppenpsykiatrisk klinik i Hässleholm och arbetar med traumatiserade patienter. Intresset kring generationstrauma har funnits med länge.

– Jag kommer själv från forna Jugoslavien och hur vårt kollektiva trauma påverkat mig har kommit upp i egenterapi. I min psykoterapiavhandling fördjupade jag mig i ämnet, och i kollegors erfarenhet och kunskap.

I den intervjustudie som Andrea genomförde tittade hon på psykoterapeuters teoretiska och kliniska erfarenheter av, och förståelse för generationstrauma. Här kunde hon

Andrea Malesevic
FOTO: PRIVAT

se att intresset fanns, men kunskapen saknades ofta.

– Det här är inte alls ett hett ämne, vare sig bland psykologer eller psykoterapeuter på kollektiv nivå. Det märks även på psykologprogrammet, jag minns inte att generationstrauma överhuvudtaget nämndes.

En orsak till ointresset är att det ofta är svårt att vetenskapligt lyfta fram odiskutabel evidens, menar Andrea. Att skilja på vad som är, och inte är ett symptom som kommer av ett överfört trauma kan vara svårt.

– Det finns många fallstudier men det är inte alltid studierna håller måttet för hög vetenskaplig kvalitet. Generationstrauman och överföring innebär metodologiska och teoretiska svårigheter. Det går exempelvis inte att utsätta en generation för ett

trauma och se hur det överförs på nästa generation.

Men att det för patienter finns ett stort mervärde i att behandla och arbeta kring överförda trauman är tveklöst menar hon.

– Jag ser fördelarna bland mina patienter. Med många symptom kan det vara värt att inte bara titta på ditt liv utan också ställa frågor kring tidigare generationer. Det kan ge en ytterligare dimension av meningsskapande, symbolisering och bidra med ett narrativ kring lidandet. Det kan också minska skuld känslor och öka intresset för ditt inre liv, liksom förståelsen för dina föräldrar eller kollektiva grupp. ◀

ÄRVT TRAUMA

”Det är genom relationer som trauman läks”

I Oslo arbetar ett team med att hjälpa mammor att inte föra över det egna traumat till barnet. Socionomen begav sig till Norge för att få svar på vad som krävs för att en förälder ska kunna bryta mönster från tidigare generationer.

TEXT FREDRIK RUBIN FOTO BIRGIT SOLHAUG

Det var tänkt som en dryg timmes flygresan från Köpenhamn till Oslo, men snart hamnade vi i brasilianska Rio de Janeiro, åtminstone mentalt. Redan som 15-åring läste den snart doktorerade socionomen Heidi Fjeldheim med förtvivlan om gatubarn i Brasilien och tänkte att det kunde hon ju lösa, om hon bara åkte dit.

– Jag blev så överraskad när mina föräldrar sa nej. De menade att jag var tvungen att utbilda mig först, vilken jag tyckte var helt obegripligt, säger Heidi och skrattar.

FÖRÄLDRARNA HADE förstås rätt och sju år senare gick hon ut Socialhögskolan. Men den 15-åriga flickans engagemang fanns kvar och hon styrde snart mot Brasilien. Där kom hon att arbeta med gatubarn på institution och i slummen i fem år. Gemensamt för de flesta barnen var att de utsatts för trauman. Den naiva 22-åringen, som Heidi själv kallar sig, blev snart varse verklighetens komplexitet.

– Ofta hade de inte någon vuxen som de kunde lita på och var utsatta för relationella trauman, våld och övergrepp.

Vad gjorde de här åren med den naiva norskan?

– Det lärde mig två väldigt viktiga saker. Det ena är att det är helt omöjligt att veta vem som klarar sig. Jag har ingen rätt att säga att dig är det värt att lägga ner tid på, men inte dig. Så länge vi inte vet har vi en skyldighet att erbjuda alla med trauma stöd, säger Heidi och fortsätter;

– Men också att det är genom relationer som en människas trauman läks. Det som ödeläggs i en relation kan repareras genom andra relationer. Det kan krävas många försök innan en person kan lita på andra, en vetenskap jag har med mig i mitt arbete i dag.

DET HAR GÅTT ETT par decennier och vi möter Heidi på RBUP, Regioncenter for barn og unges psykiske helse, en av hennes arbetsplatser där hon undervisar och vägleder kliniker i spä- och småbarnsarbete. Samtidigt arbetar hon med doktorsavhandlingen ”To repeat or not repeat” vid Akershus universitetssjukhus.

Heidi Fjeldheim berättar att det under graviditeten ofta händer något med kvinnan, att hon känner att hon måste göra något annat än vad de egna föräldrarna gjorde mot henne.

- ▶ I denna följs 20 gravida kvinnor fram till 16 månader efter födseln. Det handlar om mammor med trauman från barndomen och ytterligare mångbottnad problematik. Studien är främst tänkt att bidra med kvalitativa data om terapeuternas erfarenhet med att bryta generationsproblematik, liksom mammornas upplevelse av terapin.

– På sikt kommer även kvalitativa data att visa på mammornas och barnens samspel och reflekterande funktion som kan berätta något om hur kvinnorna och barnen mår efter behandlingen.

HEIDI VET ATT BEHOVET av vård och stöd är stort. Till hennes andra arbetsplats, spädbarns- och småbarnsenheten på BUP Övre Romerike, söker sig ett stort antal gravida och nyblivna mammor för att få hjälp att inte föra sitt trauma vidare.

– Det händer ofta något med kvinnan under graviditeten. Många som utsatts för trauma som barn känner att ”nu måste jag göra något annat än det mina föräldrar gjorde mot mig”.

Många söker stöd frivilligt, andra under press för att inte förlora vårdnaden om sitt barn.

Efter omfattande utredning och kartläggning av kvinnan arbetar Heidi och hennes kollegor brett. Dels med terapeutisk behandling av trauman, dels med att eliminera de hinder i livet som motverkar läkandet.

– Många av kvinnorna lever kaotiska liv, det kan handla om trasiga relationer och ekonomisk stress. Saker som försvårar en effektiv behandling. Men det kommer också högpresterande kvinnor med ett liv i balans, som först under graviditeten upplever att uppväxten reaktiveras på ett sätt som gör att de är i behov av stöd.

"Många av kvinnorna lever kaotiska liv, det kan handla om trasiga relationer och ekonomisk stress."

HEIDI BERÄTTAR om en uppsjö orsaker till att en förälder kan föra över sitt eget relationella trauma på sitt barn, och upprepa den egna föräldrarnas beteende. Det kan handla om att de saknar erfarenhet av hur man bör bete sig med ett barn, att livets alla krav känns övermäktiga eller att de inte klarar av att hantera den hjälplöshet som barnet uttrycker. En hjälplöshet som påminner om det egna traumat som kanske förtryckts, och upplevelsen av att inte få hjälp när man behöver det som mest.

– Det är en sådan otrolig paradox att man som förälder gör motsatsen till det man själv vill. Forskningen har tittat på fenomenet i två tydliga riktningar, dels på de mekanismer som gör att du repeterar, dels på varför alla inte repeterar och man har kunnat se det som kallas för "ghosts in nursery", att det gamla traumat kommer tillbaka och spökar.

DET NORSKA teamet arbetar med dessa spöken i behandlingen, men ett stort fokus läggs också på motsvarande änglar.

– Det finns forskning som tittat på de föräldrar som själva upplevt trauman, men som likväl inte

” Det är en sådan otrolig paradox att man som förälder gör motsatsen till det man själv vill.”

för dessa vidare. Här har man i forskning kunnat se att "angels in nursery" spelar en betydande roll. Det handlar om de där väldigt fina ögonblicken från uppväxten där man känt sig trygg och älskad, säger Hedi och fortsätter;

– Det som är hoppningivande är att även om de ögonblicken är få så kan de användas väl i terapin. Man kan komma långt med att blåsa upp små fragment och studera dem tillsammans med patienten. De flesta kan hitta något minne, till exempel av en kärleksfull farmor, som ger insikt om att de inte alltid varit oälskade. För om jag upplevt kärlek och trygghet, så kan även jag visa omsorg för mitt barn. ◀

ANNONS

UTBILDNING & KOMPETENSUTVECKLING FÖR INDIVIDER OCH ARBETSPLATSER

I mer än 20 år har Sverigehälsan bedrivit utbildning för yrkesverksamma som arbetar med människors välmående. Utöver våra längre utbildningsprogram erbjuder vi kortare utbildningar för dig som jobbar inom vård och omsorg, socialtjänst eller stöd och behandling. Vi genomför både öppna utbildningar och uppdragsutbildning på plats hos er. Vi gör skillnad – för er och för dem ni är till för!

KBT-UTBILDNING:

- ETTÅRIG KBT-UTBILDNING
- FAMILJEBEHANDLING MED KBT
- MISSBRUKSBEHANDLING MED KBT
- SPELMISSBRUKSBEHANDLING
- GRUNDUTBILDNING PSYKOTERAPI
- PARTERAPI MED KBT

SAMTAL & BEMÖTANDE:

- MOTIVERANDE SAMTAL (MI)
- METODSTÖDJARE MI
- LÅGAFFEKTIVT BEMÖTANDE
- HEDERSRELATERAT VÅLD
- KRIS OCH KRISSTÖD
- TRAUMA & PTSD

METODUTBILDNING:

- CRA OCH ACC
- ACRA
- PATRIARK V2
- MBSR
- GRUPPLEDARE I AFFEKTSKOLA

040-698 60 00 info@sverigehalsan.se www.sverigehalsan.se

SVERIGEHÄLSAN

I FÖRINTELSENS SPÅR –

Ärren finns ännu kvar

Judith Beerman Zeligson vet vad det innebär att ärva föräldrarnas livserfarenheter, hon är själv barn till överlevande av förintelsen. Hon vet att ett trauma är som rivsår, men också att människan kan överleva och blomstra trots svåra upplevelser.

TEXT FREDRIK RUBIN FOTO DAVID BEERMANN

Judith Beerman Zeligson, socionom och gestalt- och traumaterapeut, har arbetat med barn till överlevande från förintelsen i 40 år. Att en stor del av hennes arbete kretsar kring trauma som vandrat från förälder till barn är naturligt.

– Min pappa kom till Sverige 1948. Han överlevde sex år i rysk fångenskap men hans fru och tre barn fördes till Treblinka där de, och resten av hans släkt, brändes upp i gasugnarna.

Pappans upplevelser satte ofrånkomligen spår i honom, spår som på gott och ont fångades upp av Judith.

– Han sa ofta till mig på jiddisch att ”du är mitt gyllene barn, du ger mitt liv mening”. Det tog lång tid och terapi i vuxen ålder innan jag insåg hur komplicerat det är att vara en så viktig del i en annan människas dramatiska manuskript.

Judith berättar att hennes pappas blick kunde försvinna i fjärran, hennes mage blev kall. Även i lyckliga stunder kunde hon plötsligt se sorg i hans ansikte.

– I vuxen ålder har jag brottats med känslan av att trots att jag är väldigt intuitiv, så har jag haft svårt att lita på mina egna intryck. För när jag sett sorg i min pappas ansikte hade jag alltid fått svaret att ”det inte var något”.

JUDITH MINNS att det var hon som tröstade sin pappa när han återkommande drömde mar-
drömmar. När hon som barn trillade och slog sig, eller inte fick vara med och leka med andra barn, slutade det med att det var hon som fick trösta sin pappa.

– Han försökte trösta, men det gjorde så ont i honom att se mig ledsen. Jag minns att jag kramade hans hand och sa ”Pappa, pappa. Snart gråter jag inte längre”. Det här ombytta rollerna mellan barn och föräldrar är vanligt bland barn till överlevande och andra med svåra familjehistorier. I vuxen ålder påverkade det min relation till män. Jag trodde inte att de tålde om jag var ledsen.

Men hennes pappas trauma gav henne också en insikt om att man kan överleva och leva goda liv, trots att man utsatts för mänskligt skapad

Judith Beerman Zeligsons pappa förlorade sin fru, tre barn och stora delar av sin släkt i koncentrationslägret Treblinka.

A close-up portrait of Judith Beerman Zeligson, an older woman with short, wavy grey hair, wearing black-rimmed glasses and a colorful scarf with shades of green, blue, and purple. She is smiling warmly at the camera. The background consists of horizontal grey wooden planks.

I dag arbetar
sacionomen Judith
Beerman Zeligson
som gestalt- och
traumaterapeut.

” De här ombytta rollerna mellan barn och föräldrar är vanligt bland barn till överlevande. ”

grymhet. För enligt Judith älskade hennes pappa livet, något som hon tagit med sig in i yrket.

– Det är aldrig för sent att hela de här frysta och glömda delarna av sig själv, men det behövs ofta stöd utifrån. Någon som kan gå ner i det här mörka hålet med en. En person som fortfarande har kontakt med ljuset, säger Judith och fortsätter:

– Det blir metaforiskt, men alla terapeuter klarar inte detta. En del blir överväldigade av hemsigheterna som flyktingar och deras barn berättar. Det finns terapeuter som därför inte tror på berättelserna, eller inte förstår betydelsen och säger ”det var ju dina föräldrar som drabbades, inte du”. ◀

Hur jobbar ni med ärvda trauman?

TEXT FREDRIK RUBIN

MOA MELLBOURN
familjebehandlare i
Malmö Stad

När tidningen Socionomen ringer upp Moa sitter hon tillsammans med kollegan Johanna Anttila. Tillsammans är de två av fyra familjebehandlare i Malmö stad som arbetar med CPP, Child and Parent Psychotherapy.

– Vi möter barn och familjer som ofta varit med om flera svåra trauman. Det kan handla om omsorgssvikt, våld, missbruk och där barn varit placerade utanför hemmet. Vi träffas i deras hem och på vår mottagning flera gånger i veckan.

CPP är en relationsbaserad behandlingsmetod för barn med trauma mellan 0–6 år. Under lekfulla former arbetar man med samspelet mellan barn och förälder.

– Det blir traumabearbetning och relationsstärkande samtidigt, barnets delaktighet och lekens betydelse i behandlingen är något som skiljer sig från många andra metoder.

Många av lekarna är manualbaserade med god evidens, men under sessionerna före-

kommer också inslag av fri lek.

– Den är viktig för relationsskapandet mellan barn och förälder. Många svårt traumatiserade barn är också sena i sin lekutveckling, det är något vi arbetar med, säger Moa och fortsätter:

– Omsorgsgivaren behöver vara trygg och skyddande för att ingå i behandlingen, det är inte alla som vi möter som är det. Många har svåra trauman själva. Sedan måste de också, åtminstone till viss del, kunna tillstå och ta till sig de trauman som barnen upplevt. Det är inte alltid föräldrarna kan närma sig det och då blir det svårt att arbeta med CPP.

”Många av lekarna är manualbaserade med god evidens.”

BRITTA SUNDBERG
psykolog och
psykoterapeut, bl.a. BUP
i Örnsköldsvik

Tillsammans med Anna-Rosa Perris behandlar, utbildar och handleder Britta i MIM och Theraplay. MIM är en samspelsbedömning av kvaliteten i relationen mellan förälder och barn utifrån fem grundläggande känslomässiga behov. Det handlar om omsorg och trygg bas, känslomässiga engagemang, struktur, utmaning och lekfullhet.

– Samspelsbedömningen spelas in på film efter en fördjupad föräldraanamnes. När föräldern får se sitt eget agerande kan man ofta anknyta det föräldern gör till sådant som föräldern berättat om från sin egen uppväxt.

Är det ofta ett upprepande från barndomen?

– I många familjer är föräldrarnas beteende ett upprepande. Ett mål med MIM och Theraplay är att utveckla föräldrarnas förmåga att mentalisera sitt barn på ett mer reflekterande sätt. Det i sin tur ger barnet bättre möjlighet att utveckla sin självkänsla och relationella förmåga.

Efter kartläggning och samspelsbedömning kan det bli aktuellt med behandlingsmetoden Theraplay. I denna används specifika lekaktiviteter för att förälder och barn ska ges möjlighet att utvecklas i de fem grundläggande känslomässiga behoven.

Hur kan en Theraplay-övning fungera?

– Om det handlar om struktur hjälper man föräldern att vara en sund ledare på ett lekfullt sätt. Det kan handla om att ta initiativ till en lek och få barnet att lyssna till föräldern. När det gäller dimensionen omsorg så hjälper man föräldern att hitta lugnande aktiviteter med ändamålsenlig fysisk beröring. I känslomässigt engagemang hjälper man föräldern att benämna och bekräfta barnets känslor.

LOVISA BONERFÄLT
socioonom och psykoterapeut vid Rädda Barnen

Traumamedveten omsorg, TMO, är ett forskningsbaserat förhållningssätt. Det hjälper och vägleder vuxna att skapa en miljö som främjar läkning och återhämtning för barn som varit med om svåra påfrestningar.

– Det är utformat för just relationstrauman och fungerar väl för de barn som har föräldrar som bär på egna trauman. Forskningen visar att det som vi behöver vid relations-trauma är att uppleva trygghet, goda trygga relationer och få stöd med copingstrategier.

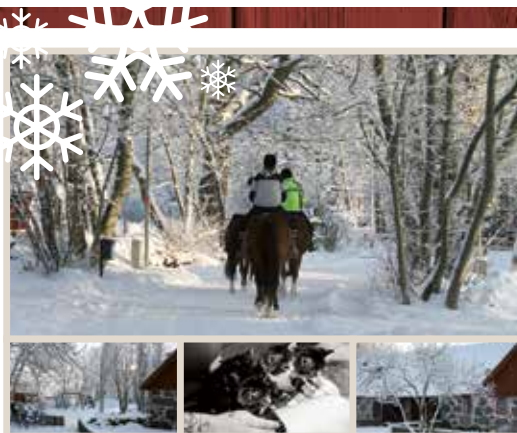
Rädda Barnen arbetar med att TMO-utbilda vuxna som kommer i kontakt med traumatiserade barn och unga inom skolan, socialtjänsten och familjehemsvården. Men också inom Sis som beslutat att implementera TMO som förhållningssätt på alla ungdomshem och LVM-hem.

En viktig grund i utbildningen är att "viktiga vuxna" gör en stor skillnad och att allt beteende har en orsak.

– För många är det svårt att förstå varför utsatta barn och unga agerar som de gör. Att ha ett traumamedvetet förhållningssätt innebär att kunna sätta på sig de traumamedvetna glasögonen och förstå att här finns det ett behov som ligger bakom beteendet. Och att jag som vuxen kan göra skillnad och möta det behovet.

Terapeutisk behandling är i många fall av stor betydelse, men TMO handlar om "de övriga 23 timmarna", alla de timmar barnet inte träffar sin traumaterapeut.

– TMO syftar till att främja läkning och återhämtning. Om att stärka relationer, skapa copingstrategier som inte skadar och om vad "viktiga vuxna" kan göra för att barnet eller ungdomen ska uppleva mer trygghet.

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Vill du veta mer? Ring 0456-229 41 eller besök www.grodbygarden.se

 Grödbygården
EN KUPAD HAND FÖR LIVET

Konsulentstödda familjehem
i mellersta och södra Sverige

Familjehemspoolen har arbetat med konsulentstödda familjehem sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet. Hög tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare
Caroline Åkerhielm
076-760 76 08
www.familjehemspoolen.se

Familjehemspoolen

Så stöttar Ystad barnen...

MED HJÄLP FRÅN SKOTTLAND

Mindre byråkrati, mer effektiva och förebyggande insatser för barn och unga. Det är målet med Skottlandsmodellen, ett arbetssätt som kommit att användas alltmer i Sverige de senaste åren.

TEXT TOMMY JOHANSSON FOTO DAVID ALTENGÅRD

Om ett barn eller en ungdom uppvisar tecken på psykisk ohälsa, normbrytande beteende eller på annat sätt signalerar att tillvaron är svår, är tanken att tidiga samordnade insatser, TSI, ska kunna vända den negativa utvecklingen. Det kräver att det finns ett effektivt och strukturerat samarbete mellan skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Att få till det här samarbetet har visat sig vara en stor utmaning. Flera svenska kommuner har vittnat om att helhetsperspektivet går förlorat på grund av för hårt satta ramverk mellan verksamheterna. Kort sagt: Byråkratin ställer sig i vägen.

Med det har en fråga dykt upp på flera kommunfullmäktigemöten runt om i landet, som i Falun, Örebro, Växjö, Ystad: Finns det bättre arbetssätt att ta efter?

Svaret för samtliga kommuner tycks inte bara vara ja, det tycks också vara sprunget ur samma inspirationskälla. Det handlar om den så kallade Skottlandsmodellen – ett arbetssätt som genom olika verktyg skalar ner pappersexercisen och för olika verksamheter närmare varandra.

DE KOMMUNER som hittills anammat modellen har anpassat den för sina lokala kontexter. I Ystad kallar man det för Backa barnet. Två personer som varit med på den resan är Alexandra Hansson, folkhälsostrateg, och Caroline Ekstrand, socionom.

– När vi gick in i detta så ville vi arbeta oss ifrån en organisation där vi lappade och lagade i ett system som inte fungerade, säger Alexandra Hansson.

– Barn och unga slussades fram och tillbaka, de förstod inte vart de var på väg och fick vänta väldigt länge på stöd.

De båda beskriver en organisation som på flera sätt orsakade förvirring hos barn och unga

och deras vårdnadshavare. Skolan kunde ha en plan medan socialtjänsten hade en annan.

– Ibland visste vårdnadshavarna inte om de varit i kontakt med kommunen eller regionen, säger Alexandra Hansson.

Förändringen i Ystad inleddes 2018. Då gjorde man en förstudie i syfte att ta fram ett nytt arbetssätt.

– Redan i det stadiet hade vi föräldrar och barn med i arbetet. De fick berätta sina historier om vägen fram till stöd. Utifrån det gjorde vi sedan tidslinjer som pekade ut när man upptäckte behovet och när man fick det faktiska stödet, och från vilken verksamhet, berättar Caroline Ekstrand.

– Det synliggjorde att man fått stöd från olika verksamheter och att verksamheterna inte har varit samordnade och synkade. Det blev en röra för barn och vårdnadshavare.

När så kommunen fick upp ögonen för Skottlandsmodellen, via en rektor som läst om det i en tidningsartikel, började vägen stakas ut på riktigt. Kommunen gjorde studiebesök i Skottland

och besökte även andra kommuner som låg längre fram i sina utvecklingsarbeten, inspirerade av Skottlandsmodellen.

– Vi var i Falun och följde arbetet där, tittade på hur de gjorde och vad som fungerade. Under tiden följde Kronoberg efter och nu är ju även Örebro på gång, säger Caroline Ekstrand.

DET CENTRALA som Skottlandsmodellen gör, och som också efterlevs i Ystad, är att man i ett tidigt skede kopplar på en barnkontakt till barnet. Det är något som tilldelas alla barn redan vid födseln, oavsett behov.

Barnkontaktens roll är att finnas till hands för både familj och offentlig verksamhet. Om till exempel en lärare ser ett tecken på ett behov så kopplar denne in barnkontakten som i sin tur identifierar vilket stöd som behövs.

Från början utgörs barnkontakten av en barnmorska och i nästa steg av en sjuksköterska på BVC. När barnet sedan börjar i förskola och grundskola lämnas ansvaret över till en

barnkontakt på skolan, vanligtvis till en rektor.

Alexandra Hansson och Caroline Ekstrand trycker hårt på att Backa barnet är ett rättighetsbaserat arbetssätt.

– Det är den delen av Skottlandsmodellen som vi har lagt tyngdvikt på, att vi förverkligar Barnkonventionen i våra verksamheter, säger Caroline Ekstrand.

EN ANNAN CENTRAL del är stödsamordnaren. Det är en resurs, vanligtvis från socialtjänsten, elevhälsan eller BUP, som tas i bruk om det inleds insatser från mer än en verksamhet runt barnet. Stödpersonen är familjens kontakt, spindeln i nätet, som ska kunna svara på frågor, agera stöd och göra verksamheternas olika delar begripliga för familjen.

Sedan har man också Behovskompassen, vilket är att betrakta som ett slags fundament. Det tycks vara en ofrånkomlig del oavsett vilken Skottlands-inspirerad kommun man tittar på. I Falun kallar man det för Må bra-hjulet, i Kronoberg för Barnens bästa-hjulet – allt kopplat till Skottlandsmodellens "Wellbeing Wheel".

– Behovskompassen är vår grund, det som vi utgår ifrån. Den utgörs av åtta områden som definierar barns behov och rättigheter, säger Caroline Ekstrand.

Rent visuellt är Behovskompassen att likställa med en tårta med åtta bitar, där varje bit utgör ett

” Vi har ett system i dag som är byggt för att vi ska misslyckas. Lagstiftningen ser olika ut mellan verksamheterna och det är också en lagstiftning som ibland tolkas olika. ”

behov som anses viktigt för att barnet ska må bra. I Ystad har man till exempel listat tillhörighet, trygghet och fritid som olika behov/tårtbitar. Verktuget ska fungera som ett mål för vad man vill uppnå för varje barn, och också bidra till en förståelse, ett gemensamt språk, mellan verksamheterna själva och i kontakten med vårdnadshavare.

De verksamheter som samverkar enligt Skottlandsmodellen utgörs framför allt av skolan, hälso- och sjukvården samt av socialtjänsten. Men när det kommer till Backa barnet har man tagit det några steg längre.

– Vi ser det lite större. Förutom verksamheter som förskola, skola, elevhälsa och socialtjänst så har Polismyndigheten varit med och utvecklat, och arbetar efter, Backa barnet. Sedan har

vi ju också med barnmorskemottagningar, BVC och BUP. Vi har även med fritidssektorn, Ungdomens hus och så vidare, berättar Alexandra Hansson.

Att polisen är med och utvecklar har flera orsaker. En är att man vill fånga upp barn som har det svårt under de tider på dygnet då personal från förskola, skola eller andra verksamheter inte finns tillgängliga. En annan bottnar i en mer långsiktig ambition.

– Backa barnet vill bli en modell som inte bara funkar i Ystad utan i hela Sverige, där polisen är med som en nationell myndighet för att leda arbetet. Där blir Ystad en testyta.

Finns det alltså en ambition att det här arbetet ska kunna utmytna i nationella riktlinjer?

– Absolut, sedan måste vi ju få det här att först funka i många verksamheter på lokal nivå innan vi på riktigt vet vad som ger effekt och vad vi kan sprida vidare.

Än så länge är det för tidigt att säga vad Backa barnet kommer få för effekter ur ett långsiktigt perspektiv. För tillfället befinner man sig fortfarande i en pilotfas. Arbetssätt och verktyg finns på plats. Det som närmast kommer ske är att utbilda förskolepersonal och skolverksamheternas elevhälsoteam i arbets-sättet.

– I augusti går vi in i en fas där alla barn i kommunal förskola och grundskola ska vara med i Backa barnet, säger Alexandra Hansson.

Sannolikt är det en lång process som sedan väntar innan Backa barnet helt är i mål. Utmaningar finns det gott om, till exempel att förhålla sig till den lagstiftning som omfattar respektive verksamhet.

– Vi har ett system i dag som är byggt för att vi ska misslyckas. Lagstiftningen ser olika ut mellan verksamheterna och det är också en lagstiftning som ibland tolkas olika, säger Alexandra Hansson, och fortsätter;

– Dokumentationen försvårar också. Vi gör det på olika sätt mellan verksamheterna och är också väldigt styrda i hur vi gör det. Socialtjänsten måste ställa de här frågorna, och skolan måste ställa de här, och så vidare. Tilliten att få svar från en annan verksamhet än den egna är vi inte vana vid.

Hur lång tid det kommer ta att få helheten på plats återstår alltså att se. Detsamma gäller ambitionen nationella riktlinjer. Ett nyckelord tycks vara tålmod. För Skottland tog det till exempel 20 år innan modellen blev nationell praxis – och där pågår utvecklingsarbetet fortfarande. ◀

KOMMENTAR:

Skottlandsmodellen grundens i nytt forskningsprojekt

Vad funkar och vad funkar inte när svenska kommuner skapar sina egna versioner av Skottlandsmodellen? Det ska det svenska forskningsprojektet Connected Children ta reda på. TEXT: TOMMY JOHANSSON

Att implementera ett internationellt arbets-sätt på lokal nivå i Sverige har sina utmaningar. Arbetet behöver anpassas till lokala förutsättningar. Det är också syftet med forskningsprojektet Connected Children, ett samarbete mellan forskning och praktik som inbegriper ett flertal organisationer, med Skottlandsmodellen som inspiration.

En av dem som deltar i projektet är Hannah Meason, doktorand på Institutionen för socialt arbete vid Linnéuniversitetet. Hon har en bakgrund som socialsekreterare och konsult, och har jobbat med Skottlandsmodellen sedan starten i Skottland 2006.

– Connected Children handlar om att stödja det utvecklingsarbete som pågår i Sverige. Det bedrivs parallellt med praktiken och syftar bland annat till att göra arbetssätten evidensbaserade.

När verktyg och arbetssätt är evidensbaserade skänker det också tyngd i beslutsprocesser när verksamheter ställer om, förklarar Hannah Meason.

– Man kan säga att nu behöver vi satsa mer på det här området, och då blir man stärkt om man har forskningen med sig.

Vad skulle du säga är den största utmaningen med att anpassa Skottlandsmodellen till svenska lokala kontexter?

– Det är svårt att svara på. Man kan ju inte bara säga att nu kör vi på detta, för det funkar i Skottland. Det handlar om att anpassa sig.

– Min forskning handlar i synnerhet om alliansbyggande mellan praktiker och beslutsfattare, att se över vilka barriärer som finns, vad som kan bearbetas, utvecklas eller tas bort.

Connected Children är planerat att pågå fram till juni 2027. ◀

Hannah Meason
FOTO: PRIVAT

Deltagande organisationer i Connected Children: Linnéuniversitetet, FoU Nordost, Högskolan Dalarna, Örebro universitet, Region Kronoberg och Kronobergs åtta kommuner, Falun kommun, Ystad kommun, Lidingö kommun.

Nu är årets omgång av C-uppsatstävlingen i gång med uppsatser skrivna under 2022. Under våren presenteras alla finalister här i Socionomen.

Årets C-uppsats tävling är i gång!

TEXT TIM ANDERSSON

Läs alla bidrag
PÅ SOCIONOMEN.SE
/C-UPPSATS

**NATAN NYGÅRD &
JULIA HAGERÖ.**

Göteborgs universitet

**CHRISTINA REJBO &
JENNIFER STORM.**

Marie Cederschiöld högskola

**ELIN HEDLUND &
MARIELLE LINDELÖF**

Malmö universitet

Vad handlar uppsatsen om?

– Den handlar om hur yrkesverksamma på verksamheter som riktar sig till personer som har sex mot ersättning ser på män som säljer sex. Och även hur de arbetar med att nå ut till dessa.

Vilka är era viktigaste slutsatser?

– Att verksamheterna upplever arbetet med män som har sex mot ersättning som en utmaning, och att majoriteten inte möter män alls. Gruppen konstruerades ofta som osynlig, både inom verksamheten och på ett strukturellt plan. Många av de här verksamheterna visste heller inte hur de skulle nå männen, och de var osäkra på det tillvägagångssätt de har i nuläget. Vi kom också fram till att de dominerande diskurser som finns i samhället om sex mot ersättning påverkar verksamheterna och hur de genomför sitt arbete.

Vem tror ni har nytta av att läsa er uppsats?

– Alla som jobbar med den här målgruppen eller möter den i sitt arbete, som socialtjänsten och vården.

Vad handlar uppsatsen om?

– Den handlar om husdjurens roll och påverkan på våldsutsattas uppbrott från relationer där det förekommit våld.

Vilka är era viktigaste slutsatser?

– Att det finns många fördelar med att få ta med sig djur till kvinnojourer och skyddade boenden – och stora nackdelar att inte få göra det. Att våld mot djur i en nära relation är ett mycket vanligare problem än vad man tror, att det finns ett samband mellan våld mot djur och våld mot människa, att våld mot djur är ett effektivt medel för makt och kontroll, och att det saknas förståelse i samhället för de starka emotionella band som kan finnas mellan människa och djur – det kan till och med vara starkare än mellan två syskon.

Vem tror ni har nytta av att läsa er uppsats?

– Den här uppsatsen är relevant för många, som personer inom socialtjänsten, länsstyrelserna och rättsväsendet, till exempel.

Vad handlar uppsatsen om?

– Vi valde att undersöka hur partierna inom regeringsunderlaget benämner och beskriver mäns våld mot kvinnor, och inom vilken kontext.

Vilka är era viktigaste slutsatser?

– Det vi såg var att mäns våld mot kvinnor sällan tas upp överhuvudtaget i diskursen och nästan uteslutande rör våld i nära relationer eller andra specifika våldsformer. Så problemet framställs som väldigt snävt.

Vilka är era viktigaste slutsatser?

– Förutom det jag nyss var inne på så såg vi att det mesta våldet mot kvinnor beskrivs könsneutralt, förutom när det gäller hedersrelaterat våld. I diskursen härleds våld mot kvinnor ofta till personer med utländsk bakgrund, och problemet ses som kulturellt, och inte strukturellt, vilket riskerar att osynliggöra problematiken och konstruera utlandsfödda som förövre.

LÄS MER!
Längre
intervjuer på
socionomen.se

GÖTEBORGS PSYKOTERAPI INSTITUTET

GRUNDAT 1974

Anordnar med start HT 2023:

Göteborg, Stockholm och Malmö:

**Grundläggande utbildning (Steg 1)
i psykodynamisk teori och praktik**

Göteborg:

**Aspirantprogram och
Symtomfokuserad korttidsterapi-
utbildning**

adm@gpsi.se - 031-711 97 51 - www.gpsi.se

Stockholms
universitet

Psykoterapeut- programmet 90 hp

med inriktningarna:

- Kognitiv beteendeterapi (KBT)
- Psykodynamisk terapi (PDT)
- Specialistutbildning för psykologer (KBT eller PDT)

HT 2023-VT 2026

Ansökan öppen 15 mars - 17 april 2023

Läs mer på:

www.psychology.su.se/psykoterapeut

Psykologiska institutionen

Vem vinner priset för Sveriges bästa C-uppsats?

Socialhögskolorna på samtliga universitet och högskolor väljer själva ut den bästa C-uppsatsen på respektive socionomutbildning. De utvalda uppsatserna publiceras på Socionomens hemsida och går därefter till final. När Socionomen publicerat alla bidrag utses en vinnare av en expertgrupp. Den vinnande författaren får ett stipendium på 10 000 kr, av Socionomen!

MÖTET: BO HELJSKOV ELVÉN

STRYCKER MEDHÅRS

Utskälld och kritiserad av vissa – hyllad av andra. Få metoder har väckt så starka reaktioner som lågaffektivt bemötande. För metodens grundare, Bo Hejlskov Elvén, är drivkraften att minska orättvisor och ge verktyg till dem som ska stötta funktionsnedsatta.

TEXT TIM ANDERSSON FOTO EMMA LARSSON

Författaren och neuropsykologen Bo Hejlskov Elvén är en duktig person. Utpräglat följsam, enligt sig själv. Det är därför han står här i dag på ännu en konferens och föreläser. Han kunde inte avböja.

– Det är en jättedålig affär, jag får inte betalt. Vet ni om det? Det förväntas att det ska vara värt något för mig att komma hit. "Aldrig mer", har jag tänkt många gånger, och så står jag här igen!

Han är lång och svartklädd. Bär hatt och ett filosofskägg för att dölja dubbelhakan. Veldig smart i hans ålder, säger han. Tyvärr ser det gräsligt ut när man odlar skägget, men han passade på under pandemins isolering.

Dagens föreläsning handlar om "komplex hemlöshet", det vill säga personer med funktionsnedsättningar och missbruk som saknar bostad.

– Jag har träffat klienter som blivit utkastade från 25 olika verksamheter. Det är ganska bra

gjort, eller hur? Det är en kompetens i sig, skulle man kunna säga! Eller i alla fall en brist på kompetens hos personalen.

Bo Hejlskov Elvén har närstuderat stand up-komiker och förfinat humorkonsten under 15 år. Tajmingen är perfekt, och han är i symbios med publiken, som skrattar också när den kanske borde sätta i halsen.

Jo, för följsam är han knappast. Mycket av det han säger kan nog snarare vara rätt provokativt för socionomerna. Som att hot är något som en klient med en NPF-diagnos kan använda för att reglera sina känslor: hot som "icke-våldsstrategi". Eller att man ska akta sig för att polisanmäla, inte minst därför att det sabbar den omsorgsfullt uppbyggda relationen till klienten.

– Och apropå bortkastat arbete: den som döms till fängelse förlorar stödinsatsen. Jag jobbade en gång med en gubbe med en autismdiagnos. Han var inte "duktig". Ibland när han var på fyllan ringde han och hotade sin socialsekreterare.

Hoten ledde till polisanmälan och en månad i fängelse. Gubben förlorade därmed sitt boende, fortsätter Bo Hejlskov Elvén, som handlett inom LSS i snart tjugo år.

– Varje gång han kom ut igen var vi alltså tvungna att börja om med bostadssituationen igen. Så jävla korkat. Alltså förlåt, men för att han ringer på fyllan och råkar säga att han "ska döda hela högen"? Han är inte duktig, inte följsam som jag, men han har aldrig gjort en fluga förnär.

BO HEJLSKOV ELVÉN har inget emot att vara provokativ. Det bekräftar han när vi ses för en intervju efter föreläsningen i Stockholm. Han hänvisar till sitt danska ursprung.

– I Sverige finns en kulturell bakgrund som bygger mycket på storföretagen. Här är det mer lydnad. Danmark är ett land av fiskare, bönder och handlare.

Det må vara hur det vill med den danska förklaringsmodellen – hans antiauktoritära synsätt och det "lågaffektiva bemötande" som han först utvecklade i boken Problemskapande beteende vid utvecklingsmässiga funktionshinder 2009, irriterar somliga. Den som vill se upprörda reaktioner kan googla debattklipp.

Argast är vissa lärare, eftersom han ifrågasätter lydnadsmålet i skolan. ▶

← "Det finns trådar på Flashback där de tycker att jag är en idiot. Lärare allihop. Är inte det spännande?"

” I varje personalgrupp, också bland socionomer, finns två grupper: en som vill stödja, och en som vill bestämma. ”

- ▶ – Det finns trådar på Flashback där de tycker att jag är en idiot. Lärare allihop. Är det inte spännande?

Han skrattar. Det gör Bo Hejlskov Elvén ofta under samtalet. Världen tycks för honom vara en absurd plats, men han tar sig an den med gott humör. Allt som är galet är samtidigt antingen ”spännande” eller ”intressant”.

Socionomerna då, blir de aldrig sura på dig?

– Jo, men jag tycker att de är bra på att komma tillbaka till frågan: ”Varför blev jag socionom?” Det är för att man vill stödja och hjälpa. Alla yrkesgrupper har inte den grunden.

Det är dock inte i första hand med socionomerna som Bo Hejlskov Elvéns lojalitet finns.

Inte med lärarna heller. Och absolut inte med politikerna (sådana har också kunnat uppvisa reaktioner som varit långt ifrån det lågaffektiva). Lojaliteten är med de personer som är beroende av insatser och stöd, och som har svårt att hantera situationer på grund av funktionshinder.

DET VAR NÄR HAN började arbeta inom barnpsykiatri och sedan i skolan som han såg hur personer med NPF-diagnoser rutinmässigt diskrimineras. Anledningen, säger han, är att man ofta har samma mål och förväntningar på dem som på andra, och sedan bemöter deras tillkortakommanden som om hindren inte fanns där.

När dessa personer inte förmår att vara lika ”duktiga” som vi tänker vi att de inte gör sitt bästa, och börjar moralisera, straffa, ta till våld, eller – slänga ut. Som med de komplext hemlösa.

Bo Hejlskov Elvéns inställning är tvärtom att människor i grunden gör sitt bästa, men utifrån olika förutsättningar. Den bygger på tillit.

– Definierar vi någon som svag tar vi ansvar för den, men definierar vi den som kapabel måste den stå upp efter sig själv. En del socionomer säger: Vi måste beskriva styrkorna också, men har vi inte först beskrivit funktionsnedsättningen kommer vi att sätta för höga förväntningar.

DET ÄR MOT DEN HÄR humanistiska tanketraditionen som man också ska förstå det ”lågaffektiva bemötandet”, framför allt tänkt att praktiseras i relation till utåtagerande personer med just NPF-diagnoser.

Visst är metoderna effektiva, enligt Bo Hejlskov Elvén. Han presenterar forskning – han är själv doktorand vid Birmingham City University – som visar att ”deeskalering” skapar lugn i drygt 80 procent av alla våldsamma situationer, medan tillrättvisning och gränssättning gör det endast i omkring 40 procent av fallen, och dessutom orsakar opposition i hälften.

Men det är inte effektiviteten som är den huvudsakliga bakgrunden till att han utvecklade det lågaffektiva bemötandet, utan en vilja att säkra att personer med funktionsnedsättningar inte utsätts för fler övergrepp än andra.

– I varje personalgrupp, också bland socionomer, finns två grupper: en som vill stödja, och en

Bo Hejlskov Elvén om:

LSS: ”LSS svalde det lågaffektiva bemötandet med hull och hår. Begreppet kom in och hjälpte dem jättemycket, och det blev en enorm kvalitetsökning ganska snabbt – de senaste tjugo årens utveckling för LSS har varit helt fantastisk. Jag säger inte att det är tack vare mig, utan de här tankarna kom i helt rätt tid.”

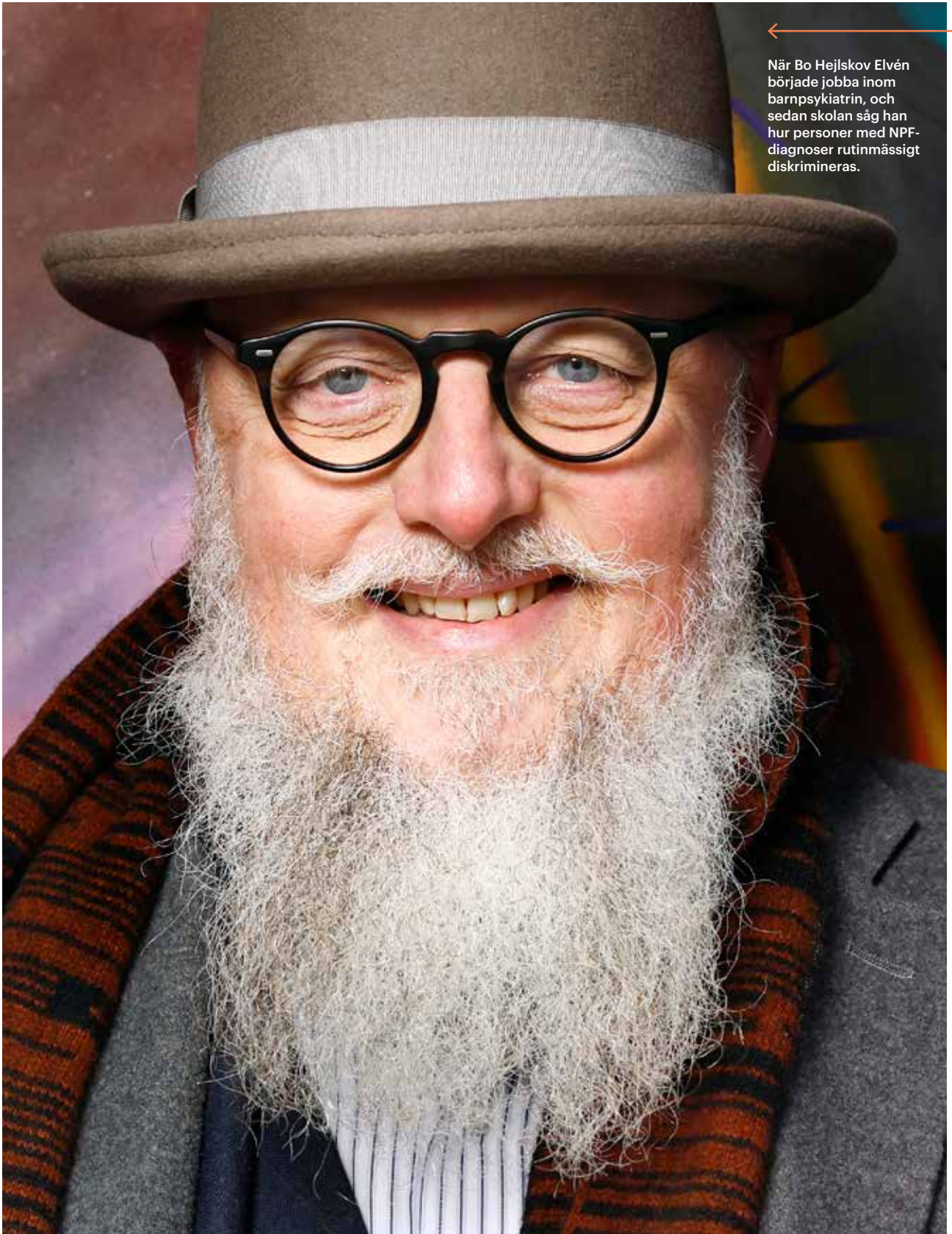
SoL och Hvb: ”Jag upplever att det där finns två rörelser: lydnad och stöttning. När någon placeras på grund av eget beteende har vi en tanke om att de ska knäckas, men när de placeras på grund av föräldrarnas oförmåga har vi en tanke om att de ska stöttas.”

SIS: ”Inom Sis får du inte säga ”lågaffektivt bemötande” i dag. Det har varit stora interna konflikter kring det, så jag är portad.”

Att Magdalena Andersson i valrörelsen sade att hon skulle behandla Ebba Bush med lågaffektivt bemötande: ”Nu använde hon ju i och för sig begreppet ironiskt, vilket inte är jättelågaffektivt. Så vi kan diskutera om hon tillämpar det enligt teorin, men att hon kan använda det och förutsätta att alla vet vad det betyder är fantastiskt. Då har man inte levt förgäves!”

MÖTET: BO HELJSKOV ELVÉN

← När Bo Hejlskov Elvén började jobba inom barnpsykiatri, och sedan skolan såg han hur personer med NPF-diagnoser rutinmässigt diskrimineras.

Bo Hejlskov Elvén

Gör: Neuropsykolog, föreläsare och författare till böcker som *Problemskapande beteende vid utvecklingsmässiga funktionshinder* (2009), *Beteendeproblem inom hvb- och ungdomsvård* (2017), och *Npf och socialtjänsten* (2021). Har myntat begreppet "lågaffektivt bemötande" och utvecklat dess metoder.

Ålder: 57

Familj: Fru och 2 barn, 4 bonusbarn samt totalt 12 barnbarn.

Bor: Lomma i Skåne.

Intressen: Musik, byggnadsvård, gamla bilar, filosofi och tecknade serier.

- ▶ som vill bestämma. Det jag gör är att stryka den första gruppen medhårs, och ge den lite argument, medan jag ifrågasätter den andra.

Men för många socionomer finns också ett myndighetsuppdrag. Hur ska man förhålla sig till det?

– Ja, men när du har myndighetshatten ska du fortfarande vara i stödtänket. Det är problematiskt om du går in i moraliserande tänk och använder myndighetsverktyget.

Krockar det här perspektivet ofta i socialtjänsten?

– Ja, det är alltid svårt med dubbla hattar. Men det största problemet med socialtjänsten är att man ofta tror att det bara finns två hattar, när det egentligen är en skala med fem procent tvång och fem procent frivillighet och nittio procent pedagogik, där du ska få människor att säga ja frivilligt. Och socionomerna har för lite utbildning i pedagogik.

Socialtjänsten måste framför allt bli bättre på att förmedla till klienter vad som ska hända framåt, menar han. Eftersom personer med NPF ofta har svårt att överblicka kommande händelsekedjor tar många lätt det säkra framför det osäkra och sätter sig på tvären.

– Jag har en klient just nu som har förlorat sitt försörjningsstöd. Anledningen är att han inte vill samarbeta med förvaltningen om att söka sjukbidrag. Jag trodde inte att det var möjligt! Han sitter i rullstol och har en progredierande sjukdom, och det är jätteängestfullt för honom att söka sjukbidrag, eftersom han då tänker att han aldrig kommer att bli bättre. Och så förlorar han försörjningsstödet...

PEDAGOGIK ÄR ETT ORD som Bo Hejlskov Elvén ofta återkommer till under vårt samtal. Han har själv funderat en del på hur han bäst når fram med sina metoder.

Det är mot den bakgrunden man måste förstå hans drastiska uttryckssätt, och den systematiskt uppbyggda humorn i föreläsningarna. Och att han kör alla sina bokmanus – han har skrivit 16 böcker och är utgiven på femton språk – genom Läsbarhetsindex (LIX), som utifrån sådant som längd på meningar och ordens svårighetsgrad bedömer läsbarheten.

Det senaste stycket i det här porträttet landar på 52 i LIX, vilket klassificerar den som svår. Det är ett "normalt värde för officiella texter" – men ett som han aldrig skulle acceptera för sina egna böcker.

– Jag vill alltid ligga på 33, nivån för kvällstidningarna, även om jag brukar halka upp till 34 efter att en redaktör gått igenom manuset. Hellre en punkt för mycket än för lite.

Varifrån kommer egentligen detta starka engagemang för personer med funktionsnedsättningar? Dels från erfarenheter av diskriminering som han har gjort professionellt, dels från personliga upplevelser.

– Hälften av alla som heter Hejlskov har funk-

tionsnedsättningar. Det är helt grundläggande i min bakgrund, och att respekten för dessa personer har varit liten.

Också det sociala engagemanget har han hemifrån. Under hela hans barndom bodde det missbrukare i familjens källare, på utslussning från behandlingshem.

Han minns särskilt en person, Preben, som hade en dom över sig. Han hade kört på fyllan ned i en tunnel som inte var färdig, varpå bilen fastnat. En gång i veckan skulle han därför inställa sig hos frivården.

– En gång frågade han min mamma och pappa om han kunde ta med min bror, som var fyra år, till polisen. "Har jag honom med mig kommer jag inte att missbruka innan", sade han. Så de släppte alltså i väg min brorsa, nio mil, en gång i veckan, med en kriminell missbrukare. Är det inte spännande?

Stor tillit...

– Enorm tillit. Nu när jag tänker på det: De var fan inte kloka, haha! Men det gick ju bra. ◀

ANNONS

Har du plats för en till vid matbordet?

Vill du läsa en extra godnattsaga? Är du nyfiken, engagerad och tålmodig? Vi behöver fler familjer – är det din familj vi söker? Kontakta oss så berättar vi mer:

nytida.se/familjehem
060-17 04 24

nytida

Mötesplats Mariatorget

2015 köpte Stockholms stadsmision S:t Paulskyrkan intill Mariatorget på Södermalm. Nu, efter en omfattande renovering, har en ny mötesplats invigts. Tanken är att där ska finnas något för alla.

LIVET VÄRT ATT DELA

På nya Mötesplats Mariatorget finns något för alla. Jonna Arb leder samtalsgrupper om livet.

FOTO SAMUEL UNÉUS TEXT ANNIKA SJÖBERG

Samtalsgrupper

En del av verksamheten är samtalsgrupper. Jonna Arb håller såväl Livsberättargrupper som Existentiella samtalsgrupper flera gånger i veckan.

STOCKHOLMS
STADSMISSION

Gruppen pratar – Jonna styr

– Det är lika givande för mig som för deltagarna. Det är autentiska frågor där man får mötas. Och vi hamnar alla där någon gång: Vad är meningen med mitt liv?

Samtal om livet

I LIVSBERÄTTARGRUPPENA

får deltagarna under tio tillfällen sätta ord på sina liv. Alla över 65 år är välkomna. De första sex träffarna kretsar kring olika perioder: barndomen, tonåren, tiden som ung vuxen och så vidare fram till i dag. De avger tystnadslöfte och respekt för de andra deltagarna är central.

– Alla ska få berätta, utan att bli avbrutna. Efter tio minuter ungefär så knacker vi i bordet, berättar Jonna Arb, en av samtalsledarna. Livsberättargrupperna har funnits i ungefär tio år. De startade efter ett projekt vid Karolinska institutet som handlade om hälsa och livskvalitet för pensionärer. Ulla Petersson, lektor i vårdvetenskap vid Linnéuniversitetet, såg i sina studier att när vi blir äldre och får färre nya intryck så får våra minnen en mer framträdande plats. Att då få blicka tillbaka på sitt liv har en stor betydelse. Däremot ledde det inte till en bestående höjning av hälsa och livskvalitet. Men i livsberättargruppenas upplägg ägnas de fyra sista träffarna åt att blicka framåt.

– Då har man fått formulera sig och äga berättelsen om sitt liv. Man har blivit lyssnad på och fått vara med om varandras liv och kan börja titta in i framtiden: Vad vill jag behålla? Vad drömmer jag om?

Det, menar Jonna Arb, gör det lättare att tillföra nytt och släppa taget om en del gammalt. Man kanske vill fokusera mer på vissa relationer och sammanhang, och släppa andra, eller vara mer i naturen. Ytterligare en bonus är att de flesta grupper fortsätter att umgås i olika former.

– Är man över 80 år så har man allt färre att dela det tysta med, som vet hela ens liv, så i de här grupperna blir man betydelsefull för varandra.

Förberedelser

Det är tredje gången den här Livsberättargruppen ses. Jonna Arb ser till att det är ombonat i rummet.

Deltagarna styr

Jonna Arb poängterar att samtalsgrupperna inte är någon behandling eller terapi. Här är det deltagarna som ska formulera sig, och stötta varandra.

Barndom på agendan

Det är tredje träffen och barndomen, och de tidiga skolåren står på agendan.

Fortsätter att ses

Efter de tio träffarna har deltagarna ofta lärt känna varandra väl. En del dela saker de aldrig berättat för någon tidigare. Och de flesta grupper brukar fortsätta att umägs.

Ansök nu till hösten 2023 Stockholm & Göteborg

Grundläggande psykoterapiutbildning
Steg 1/GPU, motsvarande 45 hp

Psykoterapeutprogrammet 90 hp

Läs mer och sök på www.sapu.se

HÖGSKOLAN
sapu

Mest lästa på akademikern.se

Så jobbar du hjärnsmart
och stressförebyggande

Ministern: Ny
socialtjänstlag 2024

Myndighetspersonal
ofta utsatt för hot

Kriminalvården behöver
rekrytera tusentals –
"Kompetensbehovet enormt"

Distansarbetet löser
livspusslet – men många
jobbar fast de är sjuka

Missa inga nyheter!
Prenumerera på vårt
nyhetsbrev. Anmäl dig
på akademikern.se

Akademikern.

Missa inte vårt NYHETSMBREV!

Håll utkik efter
Socionomens
nyhetsbrev. Se-
naste nytt om
socialt arbete.
Landar i din mejlbox
varje torsdag morgon.

Pssst...
Ombärlig
för dig som jobbar
inom socialt arbete
& psykoterapi

MAGNUS JOHANSSON är forskare
vid Karolinska institutet

INTERNETBEHANDLING EFFEKTIVT MOT ALKOHOLPROBLEM

Internetbehandling mot alkoholproblem ger inte sämre resultat än behandling på mottagning. Det betyder att fler kan få hjälp med sitt skadliga bruk eller beroende. Nu inleds ett projekt för att utveckla hållbara modeller för digital beroendevård i socialtjänsten.

TEXT ANNETTE U WALLQVIST

Magnus Johansson är forskare vid Karolinska institutet och inriktad på att undersöka effekterna av digitala interventioner vid bruk av alkohol och droger. Han har bland annat genomfört studien *Internet-based therapy versus face-to-face therapy for alcohol use disorder; a randomized controlled non-inferiority trial* som är en del av hans avhandling. Syftet med studien är att undersöka hur väl en internetbaserad behandling står sig mot en behandling på en mottagning.

– Bara tio, femton procent av de som har ett alkoholproblem nås av insatser idag. Med ett mer lättillgängligt stöd skulle antalet som får hjälp kunna fördubblas, säger han.

STUDIEN ÄR EN så kallad non-inferiority-studie, där skillnaden i effekt mellan två behandlingar jämförs med en gräns som är baserad på tidigare forskning. Fördelen med en non-inferiority-studie, menar Magnus Johansson, är att forskningen blir direkt tillämpbar, eftersom studien kan göras i pågående klinisk verksamhet där båda grupperna får aktiv behandling.

– Det vi har gjort är att först titta på effekterna av KBT på mottagning från tidigare forskning och räknat ut en gräns för hur mycket behandling via internet får skilja sig åt för att inte anses vara sämre. I det här fallet fem glas i veckokonsumtion. I vår studie skilde det ungefär ett glas i veckokonsumtion mellan grupperna, berättar Magnus Johansson.

Cirka 300 personer ingår i studien och vilken behandling de fick avgjordes med lotning. Behandlingarna genomfördes innan pandemin, då videobesök inte var lika utvecklat som

- ▶ det är nu. I stället fick patienterna skriva till sin terapeut, vilket visade sig ha fördelar. Till exempel är det möjligt att repetera det som sagts hur många gånger som helst, medan det är lätt att glömma mycket av det som sägs på en mottagning. Det är också många som har svårt att erkänna att de har problem med alkohol och tycker att det är något de ska kunna hantera själva, utan hjälp. Då passar en internetbehandling bra, eftersom många upplever att de har kontroll och själva gör jobbet. Ytterligare en fördel är att beroendevården blir tillgänglig för fler.

ATT FÅ SAMTALSSTÖD på en mottagning har positiva effekter på många diagnoser, inklusive alkoholproblem. Men ändå är det få som blir behandlade, vilket till viss del kan bero på att personer låter bli att söka hjälp. Det kan vara på grund av skamkänslor eller det stigma som många förknippar med alkoholproblem.

Forskningen i korthet

- Behandling för att minska alkoholkonsumtion som ges via nätet, är inte sämre än en traditionell behandling på en mottagning. Skillnaden i alkoholkonsumtion mellan de två grupperna var mycket liten.
- Relativt få personer med alkoholproblem får en behandling. Internetinterventioner kan leda till att fler får tillgång till behandling. I glest befolkade områden kan behandling via internet vara det enda tillgängliga alternativet.
- En digital behandling har både för- och nackdelar och passar troligen inte alla. Den speciella metoden att skicka meddelanden till varandra kan ge både deltagare och terapeuter mer tid att tänka och reflektera över vad de vill uttrycka, men det kan också göra det svårare att förstå detaljer och fånga upp signaler.
- Antalet genomförda delar i behandlingen var något högre bland de deltagare som fick behandling på en mottagning och de var mer nöjda med behandlingen jämfört med internetgruppen. Många internetpatienter sa att de saknade andra former av terapeutkontakt.

Men det kan även handla om praktiska saker, till exempel geografiska avstånd eller att en internetbehandling är mer flexibel och lättare att passa in i vardagen.

– För en del kan det också kännas jobbigt att sitta på en mottagning och vända ut och in på sig själv och berätta hur mycket man har druckit. Att sitta framför en skärm och skriva ner samma uppgifter upplevs inte lika hotfullt, konstaterar Magnus Johansson.

När han följt upp studien blir det tydligt att de båda behandlingarna kompletterar varandra.

– Jag hade nog förväntat mig att fler skulle föredra att behandlas på mottagningen, men en del uppskattar verkligen en skriftlig behandling. Jag tycker att studien visar att internetbaserad behandling är en behandlingsform i sin egen rätt och som kommer att bli mer och mer aktuell med tanke på att samhället går mot att vi lägger en allt större del av livet på nätet. Det vi behöver nu är metodutveckling, inte minst inom socialtjänsten, så att vi får behandlingar som är riktigt bra.

Samma sak gällde terapeuterna, även där fanns en grupp som visade sig tycka att de jobbade bättre med skriftlig digital behandling.

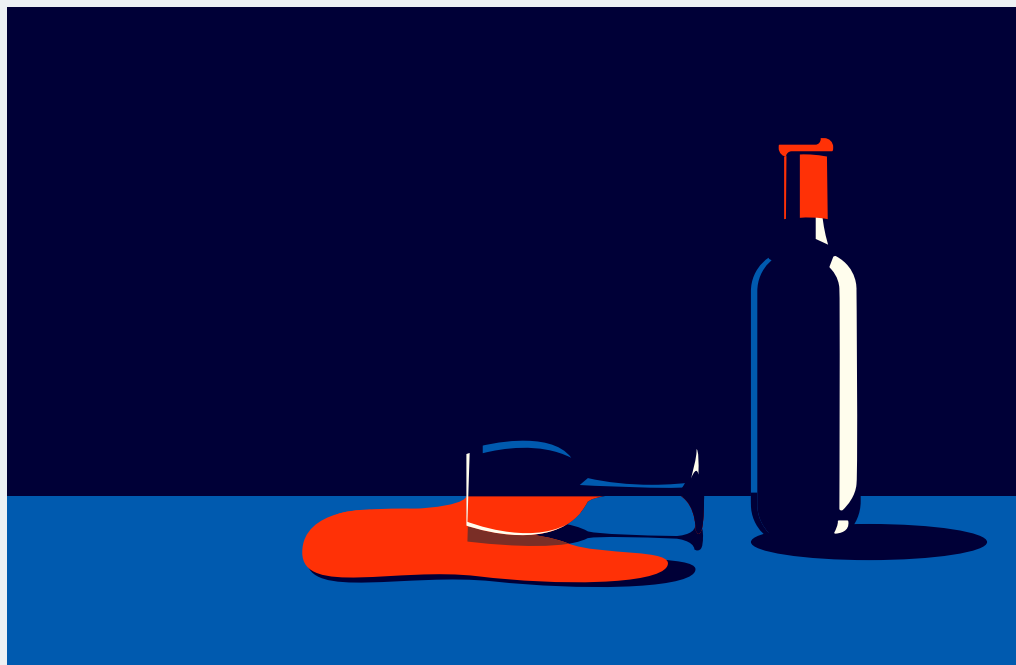
– Vi vet från tidigare forskning att matchningen mellan terapeut och klient förklarar stor del av resultaten, det verkar vara likadant här. I samtal förväntar sig klienten en närmare kontakt, medan klienter på nätet vill ha mer coachning och hjälp vid behov.

NÄR MAGNUS JOHANSSON påbörjade studien hade han en tanke om att personer med allvarliga alkoholproblem skulle ha svårt att tillgängliggöra sig den skriftliga behandlingen och att en digital behandling därför främst skulle passa personer med perioder av kontroll och som fortfarande har arbete och familj kvar.

– Men det visade sig att de som var väldigt beroende och drack jättemycket, också hade hjälp av en digital behandling. Nu startar vi ett projekt med att utveckla modeller för digitalisering av socialtjänstens beroendevård. Vi håller nu på att med enkäter och intervjuer ta reda på hur socionomer och presumtiva klienter tycker att digitala insatser kan, och bör användas. Efter det kommer vi att genomföra försök hos ett antal socialtjänster.

Men finns det inte risk för att internetbehandlingar kommer att användas som ett sätt att spara pengar?

– I min studie har vi inte tittat på behandlingarna ur den aspekten. Men det är klart att det är dåligt om kläffingriga beslutsfattare bestämmer

att alla ska erbjudas behandling via internet och samtalsbehandling blir mindre tillgängligt. Men jag är inte säker på att det blir billigare med behandling via internet. Det går inte att behandla på slentrian här heller.

Trots att digitala interventioner blir allt vanligare, är behovet av kunskap fortfarande stort, påpekar Magnus Johansson. Han jämför med hur traditionella behandlingsmetoder vidareutvecklats sedan 1960-70-talen och att det nu behöver ske en liknande utveckling med de digitala behandlingsmetoderna.

– Vi behöver finslipa hur metoderna ska fungera och utveckla olika varianter. Det vi har sett hittills är att KBT och motiverande samtal fungerar bra att tillämpa digitalt. Även 12-steps-programmet verkar funka. Men vi är precis i början och det finns mycket att lära sig om den här specifika settingen. Till exempel behöver vi lära oss att känna igen olika signaler i skrift, eftersom de tar sig andra uttryck än i behandlingsrummet.

MAGNUS JOHANSSON påpekar att det är viktigt att ha med sig att det inte finns en behandling som passar alla och att det som alltid gäller att behandla klienten som en expert på sitt eget liv. Om en patient är nyfiken på 12-stepsmodellen, då kan det vara värt att prova den. Lika naturligt faller det sig att inte rekommendera en skriftlig behandling via internet till en person som har läs- och skrivsvårigheter.

– Men om det i stället kommer en person som absolut inte ser sig själv som alkoholist och inte vill gå regelbundet till en mottagning, då kan det

vara en bra kandidat för en internetbehandling, säger Magnus Johansson.

OAVSETT FORM innebär en effektiv behandling alltid risker. Börjar behandlaren fråga en patient hur hen mår finns det alltid en risk för att patienten börjar må sämre. En nackdel med internetbehandling är att behandlaren kan missa information som är lättare att uppfatta med en person i rummet. Magnus Johansson berättar att det till exempel hänt att personer uttryckt suicidtankar i text och att det kan skapa en stress hos behandlaren eftersom det är svårare att bedöma situationen på distans.

– Samtidigt kan det vara lättare att ge uttryck för de här känslorna bakom tangentbordet så att de upptäcks. Med en patient på distans, måste behandlaren stå ut med ett visst mått av maktlöshet. Vi kan inte handgripligen göra så mycket förrän vi får mer information och samtidigt gäller det att försöka hitta sätt att få personen till vården.

KLART ÄR ATT DIGITALA interventioner är här för att stanna. Och att det kan vara lika effektivt som andra sätt att jobba på. Allt handlar om att matcha rätt person till rätt behandling.

– Det viktiga är vi utvecklar det sociala arbetet med digitala behandlingsformer. Som det är nu finns varken stöd eller regelverk. Vi behöver fler socialarbetare som finns tillgängliga på nätet. Inte bara i digitala behandlingar utan också på forum för att svara på frågor, säger Magnus Johansson. ◀

FORSKNING I KORTHET

TEXT ANNIKA SJÖBERG FOTO GETTY IMAGES

Erfarenhet av sexting hos unga med adhd och AST

SEXTING. Att skicka och ta emot egenproducerade bilder och filmer med sexuellt innehåll, sexting, är i dag en naturlig del av ungas utforskande kring sexualitet. Det är ofta oskyldigt, samtidigt finns en risk att bli utnyttjad. Den risken brukar anses vara högre för unga med adhd eller autismspektrum-diagnoser, AST, även om forskningen är begränsad. För att ta reda på mer har en grupp forskare jämfört erfarenheterna av, och motiven till att skicka sexts hos unga med och utan adhd eller AST. Resultaten visar att unga med diagnos, oftare känner sig pressade att sexta. Däremot syntes ingen skillnad mellan positiva och negativa erfarenheter, och motiven till att sexta var likartade. Den övergripande slutsatsen är att unga med adhd och/eller AST främst använder sexting för sexuell tillfredsställelse och för att utforska, men att det också kan finnas en ökad utsatthet kopplat till sexting.

Referens: Carolina Lunde m.fl, Sexting experiences and motivations among adolescents with ADHD and ASD, 2023, Computers in human behaviour.

Maktrelationer formar unga flyktingars identitet

ENSAMKOMMANDE. Unga flyktingar som kommer till Sverige utan föräldrar har sämre psykisk hälsa än de som har en förälder med sig, och de har i högre grad utsatts för fysiska och sexuella övergrepp. Goran Basic, docent vid Linnéuniversitetet, har studerat hur maktrelationer under kriget, under flykten och senare i Sverige bidragit till att forma ungas identiteter och handlingsmöjligheter. Han har bland annat intervjuat sex unga som upplevt krig, flytt till Sverige och senare placerats på institutioner. Rönen delas in i tre teman: fysisk maktutövning, utpressning som en maktutövning och byråkratiserad maktutövning. Studien ger bland annat nya kunskaper om hur ungdomarna skapar, och återskapar, sin identitet.

Studien är en del i forskningsprojektet Omhändertagna ungdomar med krigserfarenhet.

Referens: Goran Basic, Symbolic interaction, power and war: Narratives of unaccompanied young refugees with war experiences in institutional care in Sweden, Societies, 2022.

Insatser till hemlösa varierar mellan kommuner

HEMLÖSHET. I Sverige har antalet hemlösa ökat. Som en följd har kommunerna under de senaste 15 åren fördubblat sina boendeinsatser. Matti Wirehag har i sin avhandling kartlagt hur landets 290 kommuner hanterade hemlösheten mellan år 2011 och 2019. Resultaten visar på stor variation. Eftersom det saknas gemensamma direktiv för hur arbetet ska se ut så organiseras insatserna utifrån den enskilda kommunens förutsättningar. Följden blir till exempel att viktiga villkor, som uppsägningstiden, kan se väldigt olika ut. Matti Wirehag konstaterar också att socialtjänstens uppdrag att ordna boende inte riktar sig till alla som lever i hemlöshet. I dag är det främst människor med missbruk, psykisk ohälsa och omfattande skulder som får hjälp, medan andra grupper, till exempel papperslösa, får klara sig själva utan att någon annan del av välfärdssamhället tar vid.

Referens: Matti Wirehag, Hantering av hemlöshet. En kartläggning och analys av organiseringen av lokala hemlöshetsystem i Sveriges kommuner, 2022, Göteborgs universitet.

Kön påverkar valet att utreda eller ej

Socialtjänsten går oftare vidare med utredningar efter en orosanmälan om flickor än om pojkar. Könstereotypa normer ligger bakom.

TEXT ANNETTE U WALLQVIST

Vad handlar studien om?

– Om vilka mönster som finns när socialtjänsten bedömer vilka anmälningar som ska leda till utredning. Den ingår som tredje artikel i min avhandling. Unikt för den här studien är att vi dessutom har följt en kohort med 1 884 barn i fyra olika kommuner. Barnen har under sin tonårstid fått svara på frågor om exempelvis hemförhållanden, övergrepp, försummelse, problematiskt substansbruk och begynnande kriminalitet.

När barnen blivit myndiga har jag följt upp om de varit i kontakt med socialtjänsten på något sätt, för att ta reda på om det var samma barn som själva upplevde sig som utsatta som blev föremål för en barnavårdsutredning och vad det är som gör att ett barn anses vara i behov av samhällets stöd.

Vilka är de viktigaste resultaten?

– Vi ser stora könsskillnader, där fler anmälningar om flickor än pojkar utreds. Skillnaden är så stor som 9 procentenheter. Det verkar finnas en konstant oro kring flickor, det spelar inte så stor roll vad anmälan handlar om för att socialtjänsten ska besluta om en utredning. Vi ser ett könstypiskt mönster där socialtjänsten inte blir inte lika orolig om en pojke har beteendemässiga utmaningar. Pojkarnas ålder spelar också roll: ju äldre pojkarna är desto mindre benägenhet att inleda en utredning. Samtidigt vet vi att pojkar generellt uttrycker ohälsa genom att vara utagerande, men det missas här.

Vilka kan ha nytta av resultaten och på vilket sätt?

– Studien belyser ett empiriskt mönster som tydligt visar att det finns ett behov av att standardisera bedömningar av orosanmälningar. Socialtjänsten behöver fundera på hur pojkar ska bemötas. Orosanmälningarna har dubblats sedan 2012, vilket ökar belastningen på de initiala bedömningarna.

→ Torbjörn Kalin

GÖR: doktorand i Välfärd och socialvetenskap samt universitetsadjunkt vid Hälsohögskolan i Jönköping.
AKTUELL MED: *Studien Gender disparities in child welfare services' assessments of referrals. Findings from Sweden*

Debatt

En åttaårig pojke i Luleå kommer aldrig mer hem till sin mamma. Nu behöver vi alla göra vad vi kan för att det allra värsta aldrig mer ska ske.

Olga Persson,
ordförande Unizon

FOTO: PRIVAT

Rebecka Andersson,
generalsekreterare
Unizon

FOTO: PRIVAT

STOPPA BARNNS TVÅNGSUMGÄNGE – RÄDDA LIV!

Alla som möter barn i sin profession och i barnens vardag är avgörande för barns trygghet. Det ansvar som vi vuxna har förpliktigar – och ger stora möjligheter att förändra och förbättra barns liv.

Barn är de enda brottsoffer i Sverige som av domstol tvingas att fortsätta träffa förövare. Dessa barn är endast toppen av ett isberg. Varje dag tvingas ett okänt antal barn till umgänge med vuxna de med rätta är rädda för.

PÅ UNIZONS kvinnojourers skyddade boenden bor lika många barn som mammor. Mer än en tredjedel vittnar om att barn på deras skyddade boenden tvingas till umgänge med pappan även under vistelsen i det skyddade boendet, där de befinner sig för att samhället bedömt att det är för farligt för dem att vara hemma. Med hotet om att helt bli av med vårdnaden om sina barn tvingas mammor varje dag att skicka i väg ledsna och rädda barn till dokumenterat farliga män.

EN MAMMA UNIZON har kontakt med berättar att hon och hennes dotter placerades på skyddat boende när dottern var bebis, efter att pappan hade utsatt både mamman och dottern för grovt våld som hade kunnat bli dödligt. Domstolen beslutade att dottern trots allt skulle ha umgänge med pappan.

”Vi överklagade beslutet om hans beviljade umgänge ännu en gång när vår dotter uttryckligen sa att hon hellre vill dö än att träffa pappa. Domstolen avslög överklagan med motiveringen att de inte såg tillräckliga skäl att stoppa umgänge. Om det inte ens räcker att flickan inte ville leva, vad ska då till för att uppnå tillräckliga skäl?”, berättar mamman.

EFTER ÅTTA ÅR av processer och närmare en halv miljon kronor i rättegångskostnader har nu domstolen äntligen lyssnat på barnet. Tvångsumgänget har upphört. Detta är tyvärr ett undantagsfall. Alla fina ord om att Barnkonventionen är lag och att barn har rätt att bli lyssnade på gäller uppenbarligen inte alltid när barn säger sanningen om en våldsam förälder.

Otaliga rapporter och forskning visar samma livsfarliga systemfel. Jämställdhetsmyndighetens rapport ”Uppgifter om våld är inget undantag” visar att uppgifter om våld eller övergrepp mot förälder, partner eller barn förekommer i 64 procent av de granskade domarna om vårdnad, boende och umgänge.

Väldet får dessutom långsiktiga konsekvenser. En Kantar Sifo-undersökning beställd av Unizon visar att 9 av 10 unga vuxna som tvingats till umgänge som barn lider av långvariga psykiska men.

En särskild utredare har nyligen presenterat en översyn av reglerna i föräldrabalken. Utredningen skulle specifikt överväga om det i lagstiftningen

behövde tydliggöras att det finns situationer då de kränkningar som en förälder har gjort sig skyldig till innebär att utgångspunkten bör vara att inget umgänge ska ske. Det som är uppenbart för de allra flesta skulle alltså behöva förtydligas i lag. Tyvärr valde utredaren att inte förtydliga vilka situationer det skulle vara.

MEN VI VUXNA som i vår profession möter barn står inte utan möjligheter. Varje socialsekreterare, jurist, lärare, kurator, nämndeman eller anställda inom hälso- och sjukvården har möjlighet att avgöra

barns framtid. Vi måste nu alla ta både vårt professionella och medmänskliga ansvar.

- Se barnens utsatthet, tro barnen, ta deras rädsla på allvar, agera och ta modiga beslut som skyddar barnen.
- Fortsätt tydliggöra våldet i utlåtanden och bedömningar.
- Barn som bor med mamma på skyddat boende måste skyddas från tvångsumgänge.
- Använd den lagstiftning vi har - vi ska se till barnets bästa. Att tvingas till umgänge med en förövare kan aldrig vara barns bästa. ◀

”Mer än en tredjedel vittnar om att barn på deras skyddade boenden tvingas till umgänge med pappan.”

VAD TYCKER DU? VILL DU SKRIVA REPLIK?

Debattera vidare på vår facebook sida eller på LinkedIn. Vill du skriva en replik så skicka den till redaktionen@socionomen.se.

ANNONS

Barn vill berätta om vuxna vill lyssna

Träffar du barn som lever i familjer med missbruk och behöver stöd?

Childrens Program

- ett förebyggande stödprogram för barn 7-12 år och deras föräldrar.

Programmet pågår i fyra heldagar och har ett tydligt familjefokus.

Childrens Program finns med i Socialstyrelsens metodguide.

Scanna koden för att se en introduktionsfilm.

”Nu finns ingen alkohol, det har blivit bättre och det känns som vi är en familj igen och jag känner mig gladare.”

Flicka 10 år

”Vi har kommit mycket närmare varandra och kan prata om hur vi känner och mår”

Pappa till dotter 7 år

childrensprogram@barnombudet.se

018 410 10 32

childrensprogram.se

Sett, läst, hört

Neuroticism

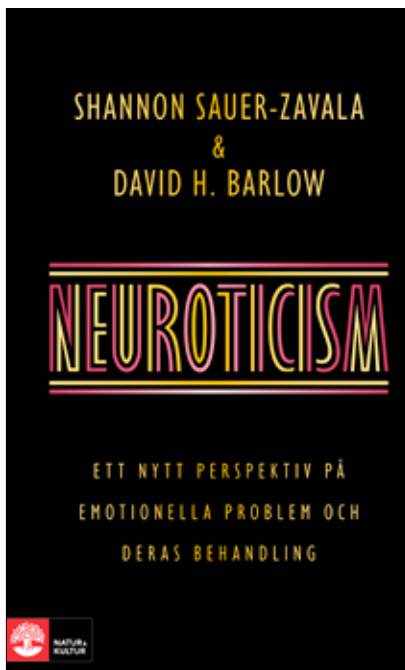
Av: Shannon Sauer-Zavala,
David H. Barlow
Natur och kultur

Vi slänger oss ofta med "neurotisk" i vardagspråket, men vad är egentligen neuroticism? Enligt förordet till den här boken kan det ses som en "reaktivitet på stress, det vill säga en benägenhet att uppleva starka negativa känslor till följd av yttre och inre triggers".

Exempel på sådana känslor är ångest, rädsla, skuld, ilska och nedstämdhet. Neuroticism karaktäriseras också av upplevelsen att världen är hotfull, och triggerelementen ohanterliga.

Den som vill veta mer om denna sårbarhetsfaktor har mycket att hämta ur den här gedigna sammanställningen. Boken inleder med en historisk genomgång av begreppet med avstamp i antiken, för att sedan diskutera sådant som neuroticismens uppkomst och koppling till personlighet och temperament; hur den relaterar till psykopatologi; och hur den kan bemötas och behandlas. Ny forskning tyder nämligen på att neuroticism är mer påverkbart än vad man tidigare utgått från.

Författaren är professor emeritus i

psykologi och psykiatri, och grundare av Center for Anxiety and Related Disorders vid Boston University. Han har publicerat över 650 vetenskapliga artiklar, en stor mängd bokkapitel och flera böcker inom psykologisk behandling och forskningsmetodologi.

Tim Andersson

Halima om de sina

Av: Salad Hilowle
Volante

Konstnären och filmmakaren Salad Hilowle är känd bland annat från utställningen Vanus Labor på Konstakademien 2021,

som belyste hur människor med afrikanskt ursprung skildras i svensk konsthistoria. Nu har han intresserat sig för sin egen familj. Mer exakt har han skapat en fiktiv dagboks-författare med sin mormor som mönster, en person som föddes i en nomadfamilj och lämnade hemlandet Somalia på 90-talet för att komma till Umeå. Det handlar om Sverige och Somalia, om det förflutna och om längtan efter ett hem, om främlingsfientlighet och religiös brottning. Utöver dagboksanteckningarna ges gott om utrymme åt familjefotografier och arkivbilder från Somalia, det gör den här boken till ett konstverk för ögat lika mycket som för hjärnan.

Tim Andersson

PODD: PSYKET

Utforskande om vårt psykiska mående

Har du missat Sveriges Radios program Psyket så har du en hel del avsnitt att ta igen. I podden söker Emmy Rasper svar på frågor om psykisk hälsa, och ohälsa. Varför gör till exempel en del ofarliga saker, som spindlar, oss orimligt rädda? Och hur ser sambandet mellan pengar och psykisk ohälsa ut?

Vårens socionomfilmer är här!

Text: Fredrik Söderlund

1 R.M.N: Kall vinter

Detta lågmälda drama handlar både om en multietnisk by i Transylvanien, en krävande arbetsituation, religion och en sons hårda uppväxt. Mattias har lämnat sitt jobb i Tyskland och återvänder hem till ett kyligt hem där tiden verkar stå stilla. Hans son är stum och har det svårt i skolan, samtidigt som föräldrarnas syn på uppfostran är totalt väsensskilda. När några gästarbetare från Sri Lanka börjar jobba på den lokala fabriken börjar en rasism långsamt sippra fram i det lilla samhället. "R.M.N: Kall vinter" blir ett mikrokosmos över hur den rumänska regissören Cristian Mungiu ser på sitt lands största utmaningar.

Njutafilms (går på bio).

2 Minnas Paris

Mia lyckas klara sig undan en terroristattack på en restaurang i centrala Paris. När vi möter henne igen efter tre månader, försöker hon fortfarande plocka ihop minnena kring vad som hände. Hon minns bara fragment, men när hon möter andra drabbade blir bearbetningen betydligt lättare. Alice Winocours gripande film handlar om att tackla en traumatisk händelse och försöka gå vidare. Det finns hela tiden glimtar av hopp och tillhörighet, fritt från ett politiskt ställningstagande. Manuset är ursprungligen inspirerat av erfarenheterna från Winocours bror, som överlevde Bataclan-attacken 2015.

Njutafilms (Premiär 4 april)

3 The kings of the world

Colombias oscarsbidrag porträtterar ett gäng ungdomar i utkanten av samhället som får en andra chans. Ledaren Rá har fått ärva en bit land av sin farmor och tillsammans ger de sig ut på en lika farlig som sedelärande väg genom sitt lands osäkra områden. Filmen pendlar hela tiden mellan våldsamma möten, kaotiska upptåg, drömska bilder och en ungdomlig livlighet som smittar av sig. Många scener har en magisk realism som stannar kvar på näthinnan länge. Vännerna är hela tiden medvetna om den dödliga verkligheten, men det hindrar dem inte från att hålla fast vid sitt hopp om något ljusare vid horisonten.

Netflix (premiär 7 april)

DET FINNS INGA SVÅRA BARN MEN DET FINNS BARN SOM HAR DET SVÅRT

–Viktiga vuxna gör skillnad!

Anmäl
dig till en av
Rädda Barnens
utbildningar
idag!

VÅRA UTBILDNINGAR I TRAUMAMEDVETEN OMSORG

Traumamedveten omsorg (TMO) är ett forskningsbaserat förhållningssätt som ger kunskap och färdigheter för viktiga vuxna som i sin vardag möter barn och ungdomar som bär på erfarenheter av svåra och påfrestande händelser. Fokus i Traumamedveten omsorg är skapandet av den läkande vardagsmiljön som ligger till grund för återhämtning för utsatta barn och unga.

- Grundutbildning i TMO
- Introduktion i TMO
- Kompetensutvecklingsprogram i TMO
- Implementering i TMO
- Traumamedveten omsorg för familjehemsföräldrar (TMO-F)

För mer information och bokning

Hör av er till utbildning@rb.se

Läs mer på raddabarnenvalfard.se

Rädda Barnen

VARJE DAG GÖR VI VÄRLDEN LITE BÄTTRE FÖR BARN

ANNONS

Vill du synas i Socionomens
sökbara handledarförteckning?

Anmäl dig här:

socionomen.se/handledarförteckning-anmalan

EMDR
—ACADEMY—

www.emdr-academy.se

BLI CERTIFIERAD EMDR PRACTITIONER

En unik utbildning för dig som önskar mer
evidens och snabba resultat!

”Arbetsätten måste anpassas efter klienterna.”

Hela välfärden står inför stora utmaningar. Kompetensförsörjningen, den demografiska utvecklingen med allt fler äldre samt kriminaliteten, utanförskapet och segregationen är sådana exempel. På dessa problem finns inga färdiga lösningar. Det räcker inte heller med att genomföra en eller flera åtgärder för att sedan ta reda på hur det gick. Den förändring som krävs är större än så. Vi behöver gå ifrån ett fokus på organisationen med dess hierarkiska styrning och avgränsade uppdrag, till mer samarbete, nätverk och ett tydligare fokus på vad som skapar värde för innehavarna. Både utvecklingen mot en god och nära vård, och arbetet med att skapa en förebyggande och tillgänglig socialtjänst, går i den riktningen.

I SAMSJUKLIGHETSUTREDNINGEN föreslog vi att det ska lagstadgas om sådana sätt att arbeta för personer som har skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd, och därtill ofta stora behov av hjälp med boende, samsättning och relationer. Vi menar att professionella med olika kompetenser måste sitta tillsammans i samma hus och åka i samma bilar. Verksamheten kan inte utgå från att en hemlös person med beroendesjukdom ska komma på ett möte klockan 13.00 nästa tisdag. Arbets-

FOTO: PRIVAT

Anders Printz,
särskild utredare för Samsjuklighetsutredningen och tillförordnad chef för Uppdrag psykisk hälsa.

sättet måste i stället vara uppsökande och anpassat efter målgruppens behov. Socialtjänst-, och hälso- och sjukvårdsinsatser ska integreras och ha en gemensam ledning. Sådana teambaserade arbetsätt har också stöd i forskning och rekommenderas i nationella riktlinjer, bland annat för personer med omfattande samsjuklighet. Vi har också räknat på de ekonomiska effekterna av vårt förslag om en sådan samordnad vård- och stödverksamhet. Det visade sig vara samhällsekonomiskt lönsamt. Kan bara några tillfällen av psykiatrisk slutenvård, akuta placeringar utanför hemmet eller avtjänande av fängelsestraff undvikas, blir det billigare för

samhället att bedriva sådan verksamhet än att inte göra det.

ÄR DET DÅ MÖJLIGT med en sådan förändring som vi föreslår? Säkert blir det inte lätt. Vi inser nämligen att organisationerna ofta styrs av egen logik där avgränsade prestationer och kostnader i varje stuprör, är viktigare än helheten. Därför vill vi att den samordnade vård- och stödverksamheten ska regleras i en särskild lag och finansieras av staten. Ändå kommer det förstås bli svårigheter ibland. Många kommer vilja vara med och bestämma och de gamla arbetsätten kommer ibland sitta i väggarna. Vi förstår att det måste få ta tid. Sammanlagt fem år tror vi behövs för att införa samtliga samsjuklighetsutredningens förslag. Finns det då tillräckligt med människor att bemanna dessa verksamheter? Ja det tror jag. En av lösningarna på kompetensförsörjningen kan nämligen vara att medarbetare med rätt kompetens, till exempel socionomer, känner att de gör skillnad och att deras kunskap och engagemang tas tillvara. En verksamhet som utgår från behoven hos dem som behöver insatser och där medarbetare arbetar tillsammans kommer vara attraktiv på framtidens arbetsmarknad. Det är också en förutsättning för att omställningen mot en god och nära vård och en förebyggande och tillgänglig socialtjänst ska lyckas. ◀

→ FLER KRÖNIKOR: HITTAR DU PÅ SOCIONOMEN.SE

”Har svenskarna drabbats av en våg av genetiska skador?”
ALAIN TOPOR

”Vi är de som måste orka, hoppas och tro”
IDA BOLLING

”Se över din mentala ergonomi.”
LOUISE NELSON

Vi ser människan och behoven – inte sjukdomen och brottet

Besökare som för första gången kommer till Masgården slås ofta av hur stort och hemtrevligt boendet är.

- ”Ja, min första tanke var att jag klivit in hemma hos min mormor och morfar”, berättar Benedicte Good med ett stort leende på läpparna.

Benedicte Good är legitimerad psykolog, föreståndare och en av grundarna till boendet. Idén till att starta Masgården fick hon när hon jobbade inom den rättspsykiatriska slutenvården.

- ”Jag såg att många patienter inte kom vidare i vården eftersom välanpassade boenden saknades. Resultatet blev att de blev kvar alldeles för länge i slutenvården, vilket inte kändes humant”.

Under våren slår Masgården upp sina dörrar och börjar ta emot sina första klienter. Boendet riktar sig mot personer med kronisk psykisk sjukdom, ofta i kombination med kriminalitet. Många kommer direkt från rättspsykiatri, andra placeras med stöd från Socialtjänstlagen. Multiprofessionella team arbetar kring klienterna och vården genomsyras av motiverande och våldsförebyggande insatser.

- ”Det vi strävar efter är att möjliggöra en så normal vardag som möjligt för de boende, samtidigt som personalen hela tiden arbetar riskmedvetet och riskförebyggande”

Benedicte Good, föreståndare på Masgården och en av grundarna.

berättar Masgårdens verksamhetschef Kina Hermansson Rodenhake, som själv är sjuksköterska i botten. Arbetet utgår från RBM-principerna som tar hänsyn till varje klients risknivå, behov och mottaglighet.

Att vissa av de boende begått brott är något som all personal är väl införstådd med, men både Benedicte Good och Kina Hermansson Rodenhake tycker att det är viktigt att betona att boendet vilar på en humanistisk värdegrund.

- ”Vi ser alltid människan och behoven framför sjukdomen och brottet”, menar Kina Hermansson Rodenhake.

- ”Den grundinställningen i kombination med all expertis som finns på boendet kommer att få positiva konsekvenser – både för våra klienter och för samhället i stort”.

Masgården är ett nystartat hem för annan heldygnsvård beläget i Horndal i södra Dalarna. Boendet har tio platser och riktar sig mot kvinnor och män mellan 23 och 60 års ålder med kroniska psykiatriska sjukdomar, ofta i kombination med kriminalitet.

Kontakta oss:

Kina Hermansson Rodenhake,
Epost: kina.hermansson-rodenhake@insikten.info
Telefon: 076-517 21 95

Masgården, en del av Insikten-koncernen

NÄSTA NUMMER

→ I din brevlåda den **20 april.**

Låt stå!

SOCIONOM- UTBILDNINGEN

Vad krävs för att rusta framtidens socionomer?
För att hitta svaret blickar vi mot våra
nordiska grannländer.

Fokusfredag

Barnmisshandel - vad vet vi och vad gör vi?

Fokusfredag med Humana är våra kostnadsfria digitala föreläsningar. Under denna föreläsning lyfter vi följande frågor: Hur ser forskningen ut inom barnmisshandel? Hur kan vi behandla och förebygga? Hur kan vi aktivt arbeta bort våld ur familjen och lära föräldrarna andra strategier samtidigt som barnen får bearbeta det de upplevt?

17 | Barnmisshandel - vad vet vi och vad gör vi?
mars | Tid: kl. 8.30-9.30

Mer information och anmälan finns på humana.se/fokus

Kan du inte se föreläsningen live? Registrera dig ändå, så får du länk till den inspelade versionen i efterhand. Välkommen!

Humana